

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ๓) เพื่อนำเสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี

๔.๒.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี จากการสัมภาษณ์

สภาพการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาเป็นการศึกษา สํารวจข้อมูล โดยการสังเกตและสัมภาษณ์สภาพการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคที่นำไปสู่การวางแผนพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ผลการศึกษามีดังนี้

๑. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

วัดในจังหวัดสระบุรีที่จัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา เพื่อรองรับการพัฒนาวัดและยกระดับวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างมีการพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ หลายวัดมีการพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบก่อให้เกิดการจัดสร้างสิ่งปลูกสร้างและกิจกรรมต่าง ๆ สนับสนุนการเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ของประชาชนที่สนใจการเรียนรู้ วัดที่ได้รับการยกย่องและชื่นชมว่าเป็นวัดที่เป็นวัดพัฒนาแล้ว มีการดำเนินการด้านจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เข้ามาวัด โดยจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานที่รองรับประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกเมื่อต้องเข้ามาศึกษาหาความรู้ทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา^๑ และรับการสงเคราะห์ สนับสนุนการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทางการศึกษาเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกอีกรูปแบบหนึ่งที่ทางวัดจะต้องจัดขึ้นตามความต้องการของประชาชน สงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมชาวพุทธที่เหมาะสม การจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ศึกษาพุทธ

^๑ สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเสาไห้ วัดเขาแก้ววรวิหาร อ.เสาไห้ จ.สระบุรี, วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘

ประวัติ การจัดทำโครงการสนับสนุนโครงการที่โรงเรียน หรือหน่วยงานริเริ่มไว้ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่วัดอุทยานการศึกษาจะต้องดำเนินการ^๒

บุคลากรภายในวัดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเชื่อมโยงกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่วัดได้จัดสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก ทั้งนี้บุคลากรจะต้องปฏิบัติการอำนวยความสะดวกแก่ประชนที่เข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชมวัด เช่น บุคลากรที่เป็นพระสงฆ์ต้องอำนวยความสะดวกให้คำแนะนำ บรรยายหลักธรรม พุทธประวัติแก่ประชาชน บุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ของวัดอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เข้ามาขอรับบริการเป็นต้น และการขับเคลื่อนให้เกิดการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นเจ้าอาวาส เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งของวัดที่เป็นอุทยานการศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เกิดจากการขับเคลื่อนของเจ้าอาวาสที่มุ่งจะสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีภายในวัด พร้อมทั้งมีการจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการขอรับการสนับสนุนอาศัยความมีเมตตาต่อสาธารณชนของเจ้าอาวาสที่ต้องการสงเคราะห์ประชาชนตาม

หลักสราณียธรรม เมตตาทายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อประชาชน ต้องการให้ประชาชนได้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เมตตาวิจิตรม เจ้าอาวาสพุดชกชวนผู้ให้การสนับสนุนทั้งภายในวัดและนอกวัดให้เกิดการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกบริการประชาชน เมตตาโมกกรรม คิดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเอื้อต่อการเรียนรู้ของประชาชนด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน สาธารณโมคิ เมื่อมีรายได้สนับสนุนการก่อสร้าง แบ่งปันโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน แบ่งปันก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สีสสามัญญดา ความประพฤตสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ เมื่อก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกมีความโปร่งใสในการใช้งบประมาณตามหลักการของศีล ทิฐีสสามัญญดา ปรับความเห็นเข้ากันได้ เมื่อดำเนินการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัดที่จะต้องจัดสร้างสิ่งปลูกสร้างอุทยานการศึกษา หากมีข้อขัดแย้งพยายามปรับทิฐิเข้าหากัน เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน^๓

ดำเนินการชักชวนประชาชนรอบวัดให้เข้ามาสนับสนุนพัฒนาวัดให้เป็นวัดสำหรับรองรับการศึกษาของชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการวัดเข้ามาสนับสนุนสิ่งก่อสร้างที่จะอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ภายในวัดให้มีการวางแผนจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดทำแผนผังแสดงพื้นที่บริเวณวัดเพื่อแสดงขอบเขตสัดส่วนต่าง ๆ ภายในวัดให้ประชาชนได้รับรู้สามารถเลือกเข้ารับบริการหรือศึกษาศาสนาวัฒนธรรมภายในวัดได้เหมาะสม การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่วัดควรจัดหาวัดธรรมหรือวัดอุทิศที่มีความสำคัญต่อท้องถิ่นมาจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์การศึกษาของวัด รวมถึง

^๒ สัมภาษณ์ พระธรรมปิฎก เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^๓ สัมภาษณ์ พระครูศุภธรรมคุณ เจ้าคณะอำเภอบ้านหมอ วัดมะขาร้าง อ.บ้านหมอ จ.สระบุรี, วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๘

การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นรองรับการเรียนรู้ของประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนต่างถิ่น สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะต้องจัดให้มี คือ หนังสือหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกไว้ภายในห้องสมุดประชาชนและที่อ่านหนังสือ^๔

การจัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาภายในวัดได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ร่มรื่นบรรยากาศสงบ บางวัดจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนาสำหรับการสนทนาธรรมกับพระสงฆ์ การจัดให้มีศูนย์บริการสื่อสารศึกษาและห้องสำหรับใช้สื่อ เสียงธรรมตามสายที่กระจายเสียงรอบวัด การจัดให้มีน้ำดื่มไว้บริการ การจัดให้มีห้องพยาบาลพื้นฐาน การจัดให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านธรรมะ ถนนและทางเท้าในวัดมีความสะดวกในการสัญจรไปมา การจัดห้องสุขาให้มีความเพียงพอและมีความสะอาด^๕ เริ่มจากการก่อสร้างสิ่งจำเป็นสำหรับพระสงฆ์และก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนของวัด เช่น สร้างกุฏิ ศาลาอเนกประสงค์ เป็นต้น เป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับวัดที่จะต้องให้บริการแก่ประชาชนที่เข้ามาศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา^๖ อนึ่งการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษานั้น เจ้าอาวาสต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกให้อำนวยความสะดวกรองรับกิจกรรมทางการศึกษา^๗ จูงใจให้ประชาชน ภิกษุ สามเณร เข้ามาทำกิจกรรมทางการศึกษาวิชาวทางพระพุทธศาสนา^๘ และศึกษาอบรมศีลธรรม จริยธรรม วิปัสสนากรรมฐานแก่ชุมชน ในปัจจุบันยังขาดแคลนด้านพระวิทยากรที่ให้คำแนะนำด้านวิปัสสนา แต่การให้การศึกษาอบรมศีลธรรม จริยธรรมสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม^๙

สิ่งอำนวยความสะดวกในวัดจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมกับความต้องการสมัยนิยม เป็นสิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นรองรับการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี การปฏิบัติธรรมบำเพ็ญบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา^{๑๐} ชุมชนนิยมได้แก่ เมรุฌาปนกิจศพ ศาลาประกอบพิธี กิจกรรมงานศพ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนได้

^๔ สัมภาษณ์ พระธรรมปิฎก เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^๕ สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเวที เจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^๖ สัมภาษณ์ พระครูภาวนาพิลาส เจ้าคณะอำเภอพระพุทธบาท วัดเขาวง อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^๗ สัมภาษณ์ นายเดชา ก่อเกิด ผอ.พศจ.สบ. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

^๘ สัมภาษณ์ พระครูภาวนาวรรคุณ เจ้าคณะอำเภอแก่งคอย วัดเขาพระ อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

^๙ สัมภาษณ์ นางพัทธนันท์ เกตุแก้ว นักวิชาการศาสนาชำนาญการ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระสุธีวรารณ รองเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี วัดพระพุทธฉาย อ.เมือง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

ดี วัดที่เป็นอุทยานการศึกษานิยมส่งเสริมแทรกการอบรมประชาชนผ่านการเทศนา^{๑๑} ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้พิธีกรรมงานอวมงคล การประกอบพิธีกรรมงานศพทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการจัดพิธีศพทางพระพุทธศาสนาเจ้าอาวาสต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับการทำกิจกรรม^{๑๒} มีการวางแผนผังการพัฒนาพื้นที่ของวัดจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น จำทำเอกสารประกอบพิธี^{๑๓} บางวัดนิยมพิมพ์หนังสือธรรมะแจกในพิธีฌาปนกิจ^{๑๔} เหตุผลที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับกิจกรรมพิธีฌาปนกิจศพเป็นลำดับแรก เพราะเป็นกิจกรรมที่ประชาชน พระสงฆ์ หน่วยงาน ประชาชน ทุกเพศทุกวัยต้องเข้าวัดทำกิจกรรมร่วมกันมีอาจปฏิเสธได้^{๑๕} และการเข้าวัดของประชาชน พระสงฆ์จำนวนมากต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการทำกิจกรรม บุรณาการสู่การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาภายในวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา^{๑๖}

ตารางที่ ๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	วัดที่ได้รับการยกย่องและชื่นชมว่าเป็นวัดที่เป็นวัดพัฒนาแล้ว มีการดำเนินการด้านจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เข้ามาวัด โดยจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานที่รองรับประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกเมื่อต้องเข้ามาศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนา	๒๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูวรจิรธรรมรักษ์ เจ้าคณะอำเภอหนองแขง วัดหนองนกชุม อ.หนองแขง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายประสาธ บุญขำ ผอ.โรงเรียนวัดดอนทองฯ อ.ดอนพุด จ.สระบุรี, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิจโกศล เจ้าคณะตำบลชะอม วัดชำผักแพว อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมหมาย ฐมเสวี เจ้าคณะอำเภอเมืองสระบุรี วัดศรีบุรีรัตนาราม อ.เมือง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระวิสิฐคุณาภรณ์ รองเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี วัดมงคลชัยพัฒนา อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.สระบุรี, วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายกิตติพันธ์ จันทรทอง นักวิชาการศาสนาชำนาญการ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘

ตารางที่ ๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๒	การจัดทำโครงการสนับสนุนโครงการที่โรงเรียนหรือหน่วยงานริเริ่มไว้ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่วัดอุทยานการศึกษาจะต้องดำเนินการ	๒๓	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓
๓	การจัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาภายในวัดได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ร่มรื่นบรรยากาศสงบ บางวัดจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนาสำหรับการสนทนาธรรมกับพระสงฆ์ การจัดให้มีศูนย์บริการสื่อสารศึกษาและห้องสำหรับใช้สื่อ เสียงธรรมตามสายที่กระจายเสียงรอบวัด การจัดให้มีน้ำดื่มไว้บริการ การจัดให้มีห้องพยาบาลพื้นฐาน การจัดให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านธรรมะ ถนนและทางเท้าในวัดมีความสะดวกในการสัญจรไปมา การจัดห้องสุขาให้มีความเพียงพอและมีความสะอาด	๑๗	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗
๔	สิ่งอำนวยความสะดวกในวัดจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมกับความต้องการสมัยนิยม เป็นสิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นรองรับการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี การปฏิบัติธรรมบำเพ็ญบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔
๕	เหตุผลที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับกิจกรรมพิธีฌาปนกิจศพเป็นลำดับแรก เพราะเป็นกิจกรรมที่ประชาชน พระสงฆ์ หน่วยงานประชาชน ทุกเพศทุกวัยต้องเข้าวัดทำกิจกรรมร่วมกันมีอาจปฏิเสธได้	๑๓	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) จำนวน ๒๔ ท่าน ลำดับที่ ๑ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เห็นตรงกันว่า วัดที่ได้รับการยกย่องและชื่นชมว่าเป็นวัดที่เป็นวัดพัฒนาแล้ว มีการดำเนินการด้านจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เข้ามาวัด โดยจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานที่รองรับประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกเมื่อต้องเข้ามาศึกษาหาความรู้ทางพุทธศาสนา

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) ผู้วิจัยสามารถจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับนำเสนอสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

และผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี ๒ กลุ่ม คือ

๑. พระสังฆาธิการ จำนวน ๑๓ รูป

๒. ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๑ คน

ได้ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ เห็นพ้องต้องกันถึง ๒๔ ท่าน ดังนี้ วัดที่ได้รับการยกย่องและชื่นชมว่าเป็นวัดที่เป็นวัดพัฒนาแล้ว มีการดำเนินการด้านจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เข้ามาวัด โดยจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานที่รองรับประชาชนในรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกเมื่อต้องเข้ามาศึกษาหาความรู้ทางพุทธศาสนา

ลำดับที่ ๒ เห็นพ้องต้องกันถึง ๒๓ ท่าน ดังนี้ การจัดทำโครงการสนับสนุนโครงการที่โรงเรียน หรือหน่วยงานริเริ่มไว้ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่วัดอุทยานการศึกษาจะต้องดำเนินการ

ลำดับที่ ๓ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๗ ท่าน ดังนี้ การจัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาภายในวัดได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ร่มรื่นบรรยากาศสงบ บางวัดจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนาสำหรับการสนทนาธรรมกับพระสงฆ์ การจัดให้มีศูนย์บริการสื่อการศึกษา และห้องสำหรับใช้สื่อ เสียงธรรมตามสายที่กระจายเสียงรอบวัด การจัดให้มีน้ำดื่มไว้บริการ การจัดให้มีห้องพยาบาลพื้นฐาน การจัดให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านธรรมะ ถนนและทางเท้าในวัดมีความสะดวกในการสัญจรไปมา การจัดห้องสุขาให้มีความเพียงพอและมีความสะอาด

ลำดับที่ ๔ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๔ ท่าน ดังนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกในวัดจงใจให้ประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมกับความต้องการสมัยนิยม เป็นสิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นรองรับการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี การปฏิบัติธรรมบำเพ็ญบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ลำดับที่ ๕ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๓ ท่าน ดังนี้ เหตุผลที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับกิจกรรมพิธีฌาปนกิจศพเป็นลำดับแรก เพราะเป็นกิจกรรมที่ประชาชน พระสงฆ์ หน่วยงาน ประชาชน ทุกเพศทุกวัยต้องเข้าวัดทำกิจกรรมร่วมกันมีอาจปฏิเสธได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เข้ามาวัด โดยจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานที่รองรับประชาชนในรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกเมื่อต้องเข้ามาศึกษาหาความรู้ทางพุทธศาสนา จัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาภายในวัดได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ร่มรื่นบรรยากาศสงบ บางวัดจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนา สำหรับการสนทนธรรมกับพระสงฆ์ การจัดให้มีศูนย์บริการสื่อสารศึกษาและห้องสำหรับใช้สื่อ เสียงธรรมตามสายที่กระจายเสียงรอบวัด การจัดให้มีน้ำดื่มไว้บริการ การจัดให้มีห้องพยาบาลพื้นฐาน การจัดให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านธรรมะ ถนนและทางเท้าในวัดมีความสะดวกในการสัญจรไปมา การจัดห้องสุขาให้มีความเพียงพอและมีความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกในวัดตั้งใจให้ประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมกับความต้องการสมัยนิยม เป็นสิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นรองรับการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี การปฏิบัติธรรมบำเพ็ญบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเหตุผลที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับกิจกรรมพิธีณานอกกิจศพเป็นลำดับแรก เพราะเป็นกิจกรรมที่ประชาชน พระสงฆ์ หน่วยงาน ประชาชน ทุกเพศทุกวัยต้องเข้าวัดทำกิจกรรมร่วมกันมีอาจปฏิเสธได้

๒. ด้านสภาพแวดล้อม

วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ มีการจัดวัดให้มีสภาพแวดล้อมพร้อมต่อการเรียนรู้บนพื้นฐานของความมีเมตตา สะท้อนเมตตาทายกรรม มุ่งหวังที่จะจัดสิ่งต่าง ๆ และเชิญชวนให้ผู้อื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความร่มรื่น ส่งเสริมการเรียนรู้ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน การกล่าววาจาเมื่อต้องจัดการกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในบางครั้งอาจมีความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงานหรือกับชุมชน การแสดงออกด้วยเมตตา เมตตาวัจกรรม บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี ถึงข้อดีข้อเสียเมื่อต้องจัดการกับสิ่งแวดล้อมภายในวัด ในบางประเด็นอาจมีการจัดการเคลื่อนย้าย ทำลายสภาพสิ่งปลูกสร้างดั้งเดิม และอาจต้องใช้จ่ายทรัพย์สินภายในวัดจัดซื้อทรัพย์สินหรือที่ดินเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการจัดสภาพแวดล้อมของวัดให้เหมาะสมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นการเพิ่มภาระเจ้าอาวาสต้องใช้วาจาที่ประกอบด้วยเมตตา กล่าววาจาสุภาพ แสดงความมีเหตุ มีผล เมตตาตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส^{๑๗}

เมื่อโรคทรัพย์เกิดขึ้นจากที่ได้รับการสนับสนุนให้จัดการกับสภาพแวดล้อม ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมของวัดเจ้าอาวาสมีการแบ่งปันทรัพย์ออกเป็นสัดส่วนด้วยความยุติธรรม สาธารณโภคี แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคร่วมกันให้เกิดการใช้ทรัพย์ที่ก่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมของวัด สีสสามัญญตา หลักการประพจน์ของศีลเป็นหลักการสำคัญที่นำมาใช้ประกอบการพัฒนา

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาวรรคุณ เจ้าคณะอำเภอแก่งคอย วัดเขาพระ อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

สิ่งแวดล้อมของวัด ทั้งนี้เพราะผู้ที่ทำการพัฒนาหากมีพฤติกรรมไม่ตั้งอยู่ในศีลไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้พระสงฆ์ภายในวัดและประชาชนสนับสนุนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทัศนวิสัยสามัญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ เป็นการปรับความคิดเห็นของทีมงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ การกำหนดเป้าหมายพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาของพระสงฆ์และประชาชน จากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด^{๑๘}

การจัดสภาพแวดล้อมของวัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้บนพื้นฐานความเข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของวัดผ่านสิ่งแวดล้อมที่วัดสร้างขึ้นควบคู่แนวทางการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เน้นสนับสนุนองค์ความรู้^{๑๙} การจัดบริเวณวัดให้มีความร่มรื่นมีต้นไม้ พุ่มไม้ขนาดเล็กมีการจัดตกแต่งไว้สวยงามภายในวัด การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม ควบคู่กับการจัดป้ายแสดงขอบเขตและสัดส่วนต่าง ๆ ภายในวัด จัดให้เป็นวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมพุทธรองรับการส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา^{๒๐} โดยเฉพาะภายในพระอุโบสถมีการจัดแสดงภาพพุทธประวัติ ประเพณี วัฒนธรรมชาวพุทธ รองรับการเข้ามาเรียนรู้ของพุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป บริเวณวัดให้มีความสะอาด โดยทางวัดจัดให้พระสงฆ์และบุคลากรของวัดทำความสะอาดภายในบริเวณวัดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาสะอาด ร่มรื่น พร้อมให้การต้อนรับประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ และมีการจัดบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วน มีขอบเขตที่ชัดเจน รองรับการเข้ามาใช้บริการ เช่น การอบรมศีลธรรม จริยธรรมของนักเรียน การเข้ามาปฏิบัติธรรมของประชาชน เป็นต้น การจัดสถานที่ภายในบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วนมีความเหมาะสม โดยเฉพาะเขตพระสงฆ์ เขตฆราวาส มีการแบ่งพื้นที่กันอย่างชัดเจน^{๒๑}

การจัดให้มีอาคารที่มั่นคง สะอาด แข็งแรง เป็นสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เจ้าอาวาสสร้างขึ้นสะท้อนการพัฒนาวัดที่เหมาะสมมีความพร้อมรองรับการเข้ามาใช้บริการเรียนรู้หลักพุทธธรรมภายในวัด เมื่อมองทางกายภาพของวัด อุโบสถมีความสวยงาม สะอาดมั่นคง ศาลาที่ใช้ทำกิจกรรมสะอาดพร้อมรับการทำกิจกรรม อีกทั้งวัดที่ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับวัดอุทุมมกล จะก่อสร้างสิ่งแวดล้อมให้มีลักษณะวัดอุทุมมกล วัดที่ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาจะก่อสร้างสิ่งแวดล้อมให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้^{๒๒} อาคารสนับสนุนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา วัดที่ต้องการให้ความรู้

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางลัดดา หงส์พันธุ์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางจามรี พุฒานนท์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีวรกิจจารักษ์ เจ้าคณะอำเภอแก่งคอย วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาวรรคุณ เจ้าคณะอำเภอแก่งคอย วัดเขาพระ อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาวรรคุณ เจ้าคณะอำเภอแก่งคอย วัดเขาพระ อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

เกี่ยวกับวิปัสสนา จัดสถานส่งเสริมการฝึกอบรมมีสภาพแวดล้อมสงบ ร่มเย็น เอื้อต่อการปฏิบัติวิปัสสนา เป็นต้น^{๒๓} สิ่งแวดล้อมซึ่งวัดจัดสร้างขึ้นส่วนมากเป็นอาคารอเนกประสงค์รองรับการทำกิจกรรมโดยแบ่งเป็นส่วน ๆ ปรับถนนให้มีความสะอาดมั่นคง ปลุกต้นไม้เน้นความสะอาดสวยงาม ให้ความร่มเย็น และมีการปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในวัดอย่างต่อเนื่อง^{๒๔} โดยวิธีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนทำความเข้าใจกับพระสงฆ์ ประชาชน ครู อาจารย์ หน่วยงานที่สนใจได้เข้ามาสนับสนุนรักษา ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของวัดให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา^{๒๕} สิ่งแวดล้อมที่วัดอุทยานการศึกษาสร้างขึ้น ได้แก่ สวนหย่อมเล็ก ๆ บริเวณกุฏิพระสงฆ์ ศาลาอเนกประสงค์^{๒๖} การปรับปรุงห้องสุขาให้มีความสะอาดร่มรื่น ไม่มีกลิ่น แต่เมื่อต้องการจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการปฏิบัติกรรมฐาน วัดจะรักษาสิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นไม้ ป่าไม้ รอบ ๆ วัดมีลักษณะร่มรื่น^{๒๗} ส่งผลต่อความสดชื่นของร่างกายผู้อยู่และเข้ามาเรียนรู้ ให้ความรู้สึกสงบจิตใจเมื่อเข้ามาอาศัยอยู่ภายในวัด ความร่มรื่นของป่าไม้ มีผลต่อการฝึกสมาธิ ความอารมณ์สงบ หากจัดพื้นที่จำกัดบางวัดมีการจัดซื้อพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมป่าไม้ขึ้นมาใหม่ ปรับสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมต่อความรู้สึกรักธรรมชาติ ให้ความร่มเย็น จิตใจสงบเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมนำไปสู่การจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติกรรมฐานแก่ภิกษุ สามเณร นักเรียน และประชาชนผู้สนใจ^{๒๘}

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ แสงดี วัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูวิชิตธรรมรักษ์ เจ้าคณะอำเภอหนองแขง วัดหนองนกชุม อ.หนองแขง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางจรรยา รัตนเลขา เลขา นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูศรัทธาภิบาลรักษ์ เจ้าคณะอำเภอมวกเหล็ก วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูสุภัทรรมคุณ เจ้าคณะอำเภอบ้านหมอ วัดมะขามเรียง อ.บ้านหมอ จ.สระบุรี, วันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาพิลาส เจ้าคณะอำเภอฟุทธบาท วัดเขาวง อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

ตารางที่ ๔.๒ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี
ด้านสภาพแวดล้อม

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	การจัดสภาพแวดล้อมของวัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้บนพื้นฐานความเข้าใจตระหนักเห็นคุณค่าของวัดผ่านสิ่งแวดล้อมที่วัดสร้างขึ้นควบคู่แนวทางการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เน้นสนับสนุนองค์ความรู้	๒๒	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔
๒	การจัดบริเวณวัดให้มีความร่มรื่นมีต้นไม้ พุ่มไม้ขนาดเล็กมีการจัดตกแต่งไว้อย่างสวยงามภายในวัด การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงามควบคู่กับการจัดป้ายแสดงขอบเขตและสัดส่วนต่าง ๆ ภายในวัด จัดให้เป็นวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมพุทธรองรับการส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๑๗	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗
๓	ทางวัดจัดให้พระสงฆ์และบุคลากรของวัดทำความสะอาดภายในบริเวณวัดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาสะอาด ร่มรื่น พร้อมให้การต้อนรับประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ และมีการจัดบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วน มีขอบเขตที่ชัดเจน รองรับการใช้งานใช้บริการ	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔
๔	การจัดให้มีอาคารที่มั่นคง สะอาด แข็งแรง เป็นสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เจ้าอาวาสสร้างขึ้น สะท้อนการพัฒนาวัดที่เหมาะสมมีความพร้อมรองรับการเข้ามาใช้บริการเรียนรู้หลักพุทธธรรมภายในวัด	๑๓	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕
๕	การปรับปรุงห้องสุขาให้มีความสะอาดร่มรื่น ไม่มีกลิ่น แต่เมื่อต้องการจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการปฏิบัติกรรมฐาน วัดจะรักษาสิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นไม้ ป่าไม้ รอบ ๆ วัด มีลักษณะร่มรื่น	๘	๓, ๔, ๕, ๖, ๑๐, ๑๑, ๑๔, ๑๕

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) จำนวน ๒๔ ท่าน ลำดับที่ ๑ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เห็นตรงกันว่า

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) ผู้วิจัยสามารถจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับนำเสนอสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสภาพแวดล้อม

และผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี ๒ กลุ่ม คือ

๑. พระสังฆาธิการ จำนวน ๑๓ รูป

๒. ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๑ คน

ได้ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ เห็นพ้องต้องกันถึง ๒๒ ท่าน ดังนี้ การจัดสภาพแวดล้อมของวัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้บนพื้นฐานความเข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของวัดผ่านสิ่งแวดล้อมที่วัดสร้างขึ้นควบคู่แนวทางการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เน้นสนับสนุนองค์ความรู้

ลำดับที่ ๒ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๗ ท่าน ดังนี้ การจัดบริเวณวัดให้มีความร่มรื่นมีต้นไม้ พุ่มไม้ขนาดเล็กมีการจัดตกแต่งไว้สวยงามภายในวัด การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงามควบคู่กับการจัดป้ายแสดงขอบเขตและสัดส่วนต่าง ๆ ภายในวัด จัดให้เป็นวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมพุทธรองรับการส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ลำดับที่ ๓ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๔ ท่าน ดังนี้ ทางวัดจัดให้พระสงฆ์และบุคลากรของวัดทำความสะอาดภายในบริเวณวัดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาสะอาด ร่มรื่น พร้อมให้การต้อนรับประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ และมีการจัดบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วน มีขอบเขตที่ชัดเจน รองรับการใช้งานใช้บริการ

ลำดับที่ ๔ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๓ ท่าน ดังนี้ การจัดให้มีอาคารที่มั่นคง สะอาด แข็งแรง เป็นสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เจ้าอาวาสสร้างขึ้นสะท้อนการพัฒนาวัดที่เหมาะสมมีความพร้อมรองรับการเข้ามาใช้บริการเรียนรู้หลักพุทธธรรมภายในวัด

ลำดับที่ ๕ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๘ ท่าน ดังนี้ การปรับปรุงห้องสุขาให้มีความสะอาด ร่มรื่น ไม่มีกลิ่น แต่เมื่อต้องการจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการปฏิบัติกรรมฐาน วัดจะรักษาสภาพแวดล้อมที่เป็นต้นไม้ ป่าไม้ รอบ ๆ วัด มีลักษณะร่มรื่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสภาพแวดล้อม มีดังนี้ การจัดสภาพแวดล้อมของวัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้บนพื้นฐานความเข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของวัดผ่านสิ่งแวดล้อมที่วัดสร้างขึ้นควบคู่แนวทางการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เน้นสนับสนุนองค์ความรู้ การจัดบริเวณวัดให้มีความร่มรื่นมีต้นไม้ พุ่มไม้ขนาดเล็กมีการจัดตกแต่งไว้สวยงามภายในวัด การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงามควบคู่กับการจัดป้ายแสดงขอบเขตและสัดส่วนต่าง ๆ ภายในวัด จัดให้เป็นวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมพุทธรองรับการส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทางวัดจัดให้พระสงฆ์และบุคลากรของวัดทำความสะอาดภายในบริเวณวัดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาสะอาด ร่มรื่น

พร้อมให้การต้อนรับประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ และมีการจัดบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วน มีขอบเขตที่ชัดเจน รองรับการใช้บริการ การจัดให้มีอาคารที่มั่นคง สะอาด แข็งแรง เป็นสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เจ้าอาวาสสร้างขึ้นสะท้อนการพัฒนาวัดที่เหมาะสมมีความพร้อมรองรับการเข้ามาใช้บริการเรียนรู้หลักพุทธธรรมภายในวัด และการปรับปรุงห้องสุขาให้มีความสะอาดร่มรื่น ไม่มีกลิ่น แต่เมื่อต้องการจัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการปฏิบัติกรรมฐาน วัดจะรักษาสีงแวดล้อมที่เป็นต้นไม้ ป่าไม้ รอบ ๆ วัด มีลักษณะร่มรื่น

๓. ด้านการเผยแพร่

วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาจัดการเผยแผ่ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของวัด^{๒๙} สู่สาธารณชน โดยจัดวัดให้มีสภาพเหมาะต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ ต้องอาศัยการเผยแผ่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาไปสู่ประชาชน การเผยแผ่ของวัดต้องอาศัยทีมงาน การเผยแผ่ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดให้ประชาชนและสังคมได้รับรู้ การสร้างทีมงานของวัดหัวใจสำคัญ คือ การนำหลักสราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดทีมงานในการทำงานภายในวัด โดยเมตตาภาวกรรมทำต่อกันระหว่างทีมงานโดยมุ่งหวังสิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีของพระสงฆ์ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการเข้ามาช่วยเหลือการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดสู่ชุมชน และการแสดงออกทางกายที่ประกอบด้วยความมีเมตตาต้องการให้ชุมชนได้รับรู้และศรัทธาในพระพุทธศาสนา เมตตาวัจกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา ช่วยชี้แจงสร้างทีมงานเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแผ่หลักการของวัดที่เกี่ยวข้องกับวัดเป็นอุทยานการศึกษา เมตตาโมกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาดี วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาจะก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว^{๓๐} วัดมีการเผยแผ่แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาไปสู่สังฆมณฑล และได้รับการสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาพัฒนาวัด สาธารณโภคิ จึงเป็นลักษณะของผลที่เกิดจากการเผยแผ่แนวคิดการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษามีการสนับสนุนสิ่งปลูกสร้างภายในวัด ทรัพย์ที่เกิดจากการเผยแผ่แนวคิดมีการแบ่งปันลามผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคนร่วมกัน สีสสามัญญตา ประพฤติให้ดีสามารถตรวจสอบได้โดยเฉพาะต้องออกเผยแผ่แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัด เจ้าอาวาสและทีมงานจะมีศีลเป็นแรงจูงใจสร้างศรัทธาต่อเพื่อนร่วมทีมงานทั้งภายในวัดและนอกวัดตลอดจนประชาชนที่ให้การสนับสนุน มีความเชื่อมั่นในความประพฤติดีงาม ภิญญีสามัญญตา ปรับความเห็นและแนวทางการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของวัด การพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน

การเผยแผ่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาของวัดในจังหวัดสระบุรี ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นตามนโยบายของคณะสงฆ์ ได้แก่ การจัดให้มีการแสดงพระธรรม

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภณประชาภิจ รองเจ้าคณะอำเภอหนองแค วัดกุ่มหัก อ.หนองแค จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภณประชาภิจ รองเจ้าคณะอำเภอหนองแค วัดกุ่มหัก อ.หนองแค จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

เทศนาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และในโอกาสพิเศษที่วัดจัดขึ้น โดยเฉพาะการแสดงธรรมแก่ประชาชนที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดในรูปแบบรายบุคคลและหมู่คณะ การจัดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การจัดสถานที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ป้ายคติธรรม คำสอน พุทธสุภาษิต เป็นการเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าผ่านป้ายคติธรรมต่าง ๆ ได้รับความนิยมนิยมและสนใจจากพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาเที่ยวชมภายในวัด ควบคู่กับการจัดสถานที่เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในวัดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเผยแพร่ความรู้ให้กับชุมชนซึ่งทางวัดจัดทีมงาน และอาจเป็นเจ้าอาวาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงหลักธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน^{๓๑}

จัดกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นกิจกรรมสำคัญที่วัดมีการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมนิยมเข้ารับฟังพระธรรมเทศนาเป็นประจำ โดยเฉพาะกิจกรรมการจัดอบรมศีลธรรมแก่นักเรียน ส่วนมากมีลักษณะการจัดอบรมเยาวชนโดยร่วมมือกับโรงเรียนและหน่วยงานราชการในท้องถิ่นจัดอบรมบุคลากรได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมเน้นการปฏิบัติกรรมฐาน ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ วัดที่มีสภาพร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติกรรมฐานจะได้รับความนิยมนิยมจากหน่วยงานภาครัฐจัดบุคลากรเข้ามาอบรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ^{๓๒} โดยการขึ้นป้ายแสดงกิจกรรมตามช่วงเวลา นอกจากนั้นมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยบูรณาการกับงานฉาปนกิจศพ งานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีประชาชนแสดงเจตจำนงเป็นเจ้าภาพ และจัดทำป้ายคติธรรมคำสอนพุทธภาษิต หลักการปฏิบัติธรรม สั่งสอนพระสงฆ์และประชาชนให้ ผู้เรียนสามารถพบความรู้ จากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า^{๓๓}

จัดสถานที่เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการภายในวัด เช่น จัดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดห้องสมุดบริการประชาชนรวมถึงการจัดพระวิทยากรออกเผยแพร่หลักพุทธธรรมตามโรงเรียนและประชาชนที่แจ้งความประสงค์มายังวัดอุทยานการศึกษา เป็นต้น^{๓๔} ลักษณะเด่นของวัดที่จัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี เน้นจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมเผยแพร่ความรู้ให้แก่ชุมชน เช่น การจัดอบรมเยาวชน การจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดงานปรีวาสน

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายประสัท บุญขำ ผอ.โรงเรียนวัดดอนทองฯ อ.ดอนพุด จ.สระบุรี, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาสมหมาย ธรรมเสวี เจ้าคณะอำเภอเมืองสระบุรี วัดศรีบุรีรัตนาราม อ.เมือง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเวที เจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางพัทธนันท์ เกตุแก้ว นักวิชาการศาสนาชำนาญการ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

กรรม การจัดปฏิบัติธรรมประจำปี เป็นต้น^{๓๕} และการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อุทยานการศึกษาของวัด ที่มีการจัดกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นประจำทุกปี เป็นการ จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยอาศัยแกนหลัก คือ คณะสงฆ์ในวัดอุทยานการศึกษา ร่วมมือกับคณะสงฆ์อื่น ๆ ตามลักษณะการปกครอง^{๓๖} ซึ่งอาศัยประชาชน หน่วยงานภาครัฐและ เอกชนเข้าสนับสนุนการจัดกิจกรรมเผยแผ่หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา^{๓๗}

ตารางที่ ๔.๓ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแผ่

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาจะก่อให้เกิดสิ่งที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว	๒๒	๑, ๒, ๓, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๔
๒	การเผยแผ่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็น อุทยานการศึกษาของวัดในจังหวัดสระบุรีผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นตามนโยบายของคณะ สงฆ์ การจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาใน โอกาสต่าง ๆ ทั้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และในโอกาสพิเศษที่วัดจัดขึ้น โดยเฉพาะการ แสดงธรรมแก่ประชาชนที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดใน รูปแบบรายบุคคลและหมู่คณะ	๑๙	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๑๐, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๒, ๒๓

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ ธรรมรักษ์โต นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดงตะกั่ว อ.ดอนพุด จ.สระบุรี, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริสารวิสิฐ เจ้าคณะอำเภอหนองแค วัดบ้านลาด อ.หนองแค จ.สระบุรี, วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายวิรัช เอี่ยมสุวรรณ นายกเทศมนตรีตำบลดอนพุด, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘

ตารางที่ ๔.๓ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี
ด้านการเผยแผ่ (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๓	จัดกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า เป็นกิจกรรมสำคัญที่วัดมีการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และได้รับความนิยมเข้ารับฟัง พระธรรมเทศนาเป็นประจำ วัดที่มีสภาพร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติกรรมฐานจะได้รับความนิยมจากหน่วยงานภาครัฐจัดบุคลากรเข้ามาอบรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดประชาสัมพันธ์และเผยแผ่กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ	๑๗	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗
๔	มีการจัดทำเอกสารเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยบูรณาการกับงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีประชาชนแสดงเจตจำนงเป็นเจ้าภาพ และจัดทำป้ายคติธรรมคำสอนพุทธภาษิตหลักการปฏิบัติธรรม สั่งสอนพระสงฆ์และประชาชนให้ ผู้เรียนสามารถพบความรู้ จากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เข้าใจ ตระหนัก เห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔
๕	การเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อุทยานการศึกษาของวัด ที่มีการจัดกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นประจำทุกปี เป็นการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยอาศัยแกนหลัก คือ คณะสงฆ์ในวัดอุทยานการศึกษา ร่วมมือกับคณะสงฆ์อื่น ๆ ตามลักษณะการปกครอง	๑๓	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) จำนวน ๒๔ ท่าน ลำดับที่ ๑ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เห็นตรงกันว่า วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาจะก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) ผู้วิจัยสามารถจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับนำเสนอสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสภาพแวดล้อม

และผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี ๒ กลุ่ม คือ

๑. พระสังฆาธิการ จำนวน ๑๓ รูป

๒. ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๑ คน

ได้ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ เห็นพ้องต้องกันถึง ๒๒ ท่าน ดังนี้ วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาจะก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว

ลำดับที่ ๒ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๙ ท่าน ดังนี้ การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาของวัดในจังหวัดสระบุรีผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นตามนโยบายของคณะสงฆ์ การจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และในโอกาสพิเศษที่วัดจัดขึ้น โดยเฉพาะการแสดงธรรมแก่ประชาชนที่เข้ามาเยี่ยมชมวัดในรูปแบบรายบุคคลและหมู่คณะ

ลำดับที่ ๓ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๗ ท่าน ดังนี้ จัดกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า เป็นกิจกรรมสำคัญที่วัดมีการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมเข้ารับฟัง พระธรรมเทศนาเป็นประจำ วัดที่มีสภาพร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมฐานจะได้รับความนิยมจากหน่วยงานภาครัฐจัดบุคลากรเข้ามาอบรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ลำดับที่ ๔ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๔ ท่าน ดังนี้ มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยบูรณาการกับงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีประชาชนแสดงเจตจำนงเป็นเจ้าภาพ และจัดทำป้ายคติธรรมคำสอนพุทธภาษิตหลักการปฏิบัติธรรม สั่งสอนพระสงฆ์และประชาชนให้ ผู้เรียนสามารถพบความรู้ จากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

ลำดับที่ ๕ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๓ ท่าน ดังนี้ การเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อุทยานการศึกษาของวัด ที่มีการจัดกิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นประจำทุกปี เป็นการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยอาศัยแกนหลัก คือ คณะสงฆ์ในวัด อุทยานการศึกษา ร่วมมือกับคณะสงฆ์อื่น ๆ ตามลักษณะการปกครอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแพร่ มีดังนี้ วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาจะก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

ของวัดในจังหวัดสระบุรีผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นตามนโยบายของคณะสงฆ์ การจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และในโอกาสพิเศษที่วัดจัดขึ้น โดยเฉพาะการแสดงธรรมแก่ประชาชนที่เข้ามาเยี่ยมชมนัดในรูปแบบรายบุคคลและหมู่คณะ จัดกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า เป็นกิจกรรมสำคัญที่วัดมีการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและได้รับความนิยมเข้ารับฟัง พระธรรมเทศนาเป็นประจำ วัดที่มีสภาพร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมฐานจะได้รับความนิยมจากหน่วยงานภาครัฐจัดบุคลากรเข้ามาอบรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยบูรณาการกับงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีประชาชนแสดงเจตจำนงเป็นเจ้าภาพ และจัดทำป้ายคติธรรมคำสอนพุทธภาษิต หลักการปฏิบัติธรรม สั่งสอนพระสงฆ์และประชาชนให้ ผู้เรียนสามารถพบความรู้ จากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อุทยานการศึกษาของวัด ที่มีการจัดกิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นประจำทุกปี เป็นการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยอาศัยแกนหลัก คือ คณะสงฆ์ในวัดอุทยานการศึกษา ร่วมมือกับคณะสงฆ์อื่น ๆ ตามลักษณะการปกครอง

๔. ด้านบุคลากร

วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาอาศัยบุคลากรภายในวัดเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาวัด ให้เป็นอุทยานการศึกษา การสร้างทีมงานของวัด บุคลากรไม่ได้มีอำนาจในการสั่งการที่มีผลต่อความมั่นคง เจ้าอาวาสไม่สามารถออกคำสั่งเด็ดขาดให้บุคลากรต้องกระทำหรือไม่กระทำ หากอาศัยหลักความเมตตาต่อกัน ทิฐิฐิ ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน เชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาวัด สนับสนุนกิจกรรมของวัด สนองตอบความต้องการของสังคมในฐานะเป็นอุทยานการศึกษา หลักสารณียธรรมทั้ง ๖ จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญนำไปสู่การพัฒนาวัดที่มีรากฐานจากบุคลากรทุกท่านภายในวัด เมตตาทายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการวัดสนับสนุนการทำกิจกรรมของวัดบนพื้นฐานของจิตที่เอื้ออาทรต่อกัน เมตตาวิจิตรกรรม การกล่าววาจาให้เกิดการสนับสนุน กิจกรรมการทำงานของวัด บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลังยอมรับในกิจกรรมที่ดี หากเกิดข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานร่วมกันมีการใช้วาจาตักเตือนชี้แนะบนพื้นฐานความมีเมตตาต่อกัน ช่วยเหลือสามารถปฏิบัติงานร่วมกันพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง^{๓๘}

เมตตาโมกกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกันเมื่อต้องปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรภายในวัด บุคลากรภายในวัดส่วนใหญ่มีศักยภาพที่แตกต่างกัน การคิดดีต่อกันบนพื้นฐานของความเมตตาช่วย

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระธรรมปิฎก เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

ให้ข้ามพ้นข้อขัดแย้งนำไปสู่การถ่ายทอดประสบการณ์ของบุคลากรและสร้างทีมงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบมากในลักษณะของการถ่ายทอดเทคนิคการฝึกอบรม การแสดงธรรมเทศนา ตลอดจนการอธิบายหัวข้อหลักการทางพระพุทธศาสนาที่บุคลากรไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจน เมื่อมีทรัพยากรเกิดขึ้นจากการถวายบุคลากรภายในวัดในรูปแบบของความศรัทธาเจ้าอาวาส ความศรัทธาเลื่อมใสในบุคคลใดบุคคลหนึ่งในวัด การแบ่งปันผลประโยชน์ตามความเหมาะสม สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินใช้ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน^{๓๙}

สีลสามัญญดา บุคลากรภายในวัดเน้นศีลเป็นหลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันของวัดที่เป็นต้นแบบด้านการศึกษา ประพฤติดี มีความประพฤติสุจริตตั้งมรรคจริยะเบียบวินัยของส่วนรวมไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ทิฏฐิสามัญญดา การกำหนดเป้าหมายของวัดมุ่งพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ปรับความเห็นทั้งบุคลากรภายในและภายนอกวัดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของวัด ได้แก่ พระสงฆ์ บุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ของวัด ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาวัด ผู้ขอพึ่งพิงอาศัยวัด เป็นต้น^{๔๐} พระสงฆ์ผู้เป็นบุคลากรภายในวัดมีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา^{๔๑} แหล่งเรียนรู้ของพระสงฆ์และประชาชน การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรภายในวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของวัด เจ้าอาวาสมีการแบ่งหน้าที่พระสงฆ์ภายในวัดรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดตามความรู้ ความสามารถสำหรับบุคลากรที่ขาดแคลนมากสำหรับวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา ได้แก่ บุคลากรที่คอยให้คำแนะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนและเยาวชน ทั้งนี้การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนและเยาวชน บุคลากรต้องผ่านการฝึกอบรมและส่งเสริมให้มีทักษะในการถ่ายทอดจึงสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนและเยาวชนให้เกิดการรับด้วยศรัทธาและปัญญา อนึ่งหากบุคลากรไม่สามารถถ่ายทอดได้จะส่งผลกระทบเชิงลบประชาชนหรือเยาวชนไม่นิยมเข้ามาศึกษาเรียนรู้ภายในวัดในครั้งต่อไป การส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ทักษะในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญควบคู่กับการพัฒนาวัดในด้านอื่น ๆ ^{๔๒}

การจัดให้มีผู้รู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้ความรู้แก่ผู้สนใจ เป็นการค้นหาทรัพยากรบุคคลที่สำคัญภายในวัด รวมถึงประชาชนที่มีจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาที่สมบูรณ์แบบ การนำผู้รู้หรือภูมิปัญญาในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นวิทยากรอธิบาย

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ แสงดี วัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิจโกศล เจ้าคณะตำบลชะอม วัดชำผักแพว อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายกิตติพันธ์ จันทร์ทอง นักวิชาการศาสนาชำนาญการ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิจโกศล เจ้าคณะตำบลชะอม วัดชำผักแพว อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘

ข้อมูลข่าวสารของวัดในท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและข้อมูลของท้องถิ่นที่จัดไว้ในพิพิธภัณฑ์รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม การจัดให้พระสงฆ์ทำการอบรมให้ความรู้แก่ผู้สนใจ^{๔๓} การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อให้คำแนะนำ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร บุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ บุคลากรเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี บุคลากรมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว โดยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น การเรียนรู้กฎธรรมบาลี การเรียนรู้วิชาการทางโลก เป็นต้น และนำความรู้ที่มีมาปรับและประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา มีการจัดทำป้ายพุทธประวัติ ป้ายหลักพุทธธรรมที่เป็นคติสอนใจ^{๔๔} จัดอบรมขยายผลการเรียนรู้แก่ภิกษุ สามเณรผู้บวชมาใหม่ เป็นวิทยากรอบรมเยาวชนและประชาชนในโอกาสที่เหมาะสม สำหรับบุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ของวัดมีการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ เชิญชวน ประชาชนรอบวัด และประชาชนทั่วไปให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา^{๔๕} ควบคู่กับการช่วยเหลือดูแลเกี่ยวกับการเงินของวัดเพื่อให้เกิดการยอมรับจากฝ่ายต่าง ๆ ประชาชนเป็นผู้ที่มีศรัทธาต่อการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา^{๔๖} และนิยมเข้ามาเรียนรู้หลักพุทธธรรมจากวัด จึงมีการระดมทุนและเข้าร่วมกิจกรรมที่วัดจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นผู้เห็นความสำคัญของการพัฒนาวัด ได้เข้ามาร่วมจัดกิจกรรมและสนับสนุนการพัฒนาวัดตามภารกิจของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ^{๔๗}

อนึ่งผู้ขอพึ่งพิงอาศัยวัด ได้แก่ ประชาชนรอบวัดที่ขาดโอกาสในการสร้างอาชีพหรือรายได้แก่ครอบครัว ประชาชนผู้ขาดที่พักพิง ประชาชนที่ติดสุรา เป็นต้น^{๔๘} ได้เข้ามาขอพึ่งพิงอาศัยที่บริเวณวัดประกอบอาชีพ เช่น การขายกล้วยเตี๋ย ขายนํ้าดื่ม เป็นต้น^{๔๙} เข้ามาช่วยสนับสนุนการพัฒนาวัด บริจาครายได้เล็กน้อยให้แก่วัด ถวายอาหารแก่พระสงฆ์ในวัด รวมถึงการช่วยเหลือดูแลความสะอาดภายในบริเวณวัดให้มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น แบ่งเบาภาระภิกษุ

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเวที เจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายเดชา ก่อเกิด ผอ.พศจ.สบ. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณประชากิจ รองเจ้าคณะอำเภอหนองแค วัดกุ่มหัก อ.หนองแค จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริสารวิสิฐ เจ้าคณะอำเภอหนองแค วัดบ้านลาด อ.หนองแค จ.สระบุรี, วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายเจษฎา ลิมศิริตระกูล นายอำเภอตอนพุด ที่ว่าการอำเภอตอนพุด อ.ตอนพุด จ.สระบุรี, วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายประสาธ บัญชา ผอ.โรงเรียนวัดดอนทองฯ อ.ตอนพุด จ.สระบุรี, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูวิชิตธรรมรักษ์ เจ้าคณะอำเภอหนองแขง วัดหนองนกชุม อ.หนองแขง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

สงฆ์ภายในวัด^{๕๐} อีกทั้ง ประชาชนที่ขาดที่พักพิงหรือประชาชนบางท่านที่ติดสุราไม่สามารถประกอบอาชีพได้ วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาบางวัด ได้ให้โอกาสประชาชนเหล่านั้นได้เข้ามาช่วยเหลือและพัฒนาวัด เช่น การทำความสะอาดภายในวัด การเป็นยามช่วยดูแลความปลอดภัย การช่วยเหลือเป็นแรงงานให้แก่พระสงฆ์ภายในวัดในโอกาสต่าง ๆ ที่มีการจัดกิจกรรมภายในวัด^{๕๑}

ตารางที่ ๔.๔ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี
ด้านบุคลากร

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	บุคลากรภายในวัดเน้นศีลเป็นหลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันของวัดที่เป็นต้นแบบด้านการศึกษา ประพฤติดี มีความประพฤติสุจริตดี งามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ทิฐิสามัญญตา การกำหนดเป้าหมายของวัดมุ่งพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ได้รับความเห็นทั้งบุคลากรภายในและภายนอกวัดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของวัด	๒๓	๑, ๒, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔
๒	การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อให้คำแนะนำ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร บุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ บุคลากรเป็นผู้มีบุคลิกภาพ ที่ดี บุคลากรมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว โดยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น การเรียนรู้จักธรรมชาติ การเรียนรู้วิชาการทางโลก	๒๑	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายกิตติพันธ์ จันทร์ทอง นักวิชาการศาสนาชำนาญการ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ แสงวงศ์ วัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๘

ตารางที่ ๔.๔ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี
ด้านบุคลากร (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๓	จัดอบรมขยายผลการเรียนรู้แก่ภิกษุ สามเณรผู้ บวชใหม่ เป็นวิทยากรอบรมเยาวชนและ ประชาชนในโอกาสที่เหมาะสม สำหรับบุคลากร ฝ่ายคฤหัสถ์ของวัดมีการสนับสนุนกิจกรรมการ พัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา โดยการ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวน ประชาชนรอบวัดและ ประชาชนทั่วไปให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการ พัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา	๑๗	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗
๔	เจ้าอาวาสมีการแบ่งหน้าที่พระสงฆ์ภายในวัด รับผิดชอบกิจกรรม ต่าง ๆ ภายในวัดตาม ความรู้ ความสามารถสำหรับบุคลากรที่ขาด แคลนมากสำหรับวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔
๕	การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนา แก่ประชาชนและเยาวชน บุคลากร ต้องผ่านการ ฝึกอบรมและส่งเสริมให้มีทักษะในการถ่ายทอด จึงสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทาง พระพุทธศาสนาสู่ประชาชนและเยาวชนให้เกิด การรับด้วยศรัทธาและปัญญา	๑๐	๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) จำนวน ๒๔ ท่าน ลำดับที่ ๑ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เห็นตรงกันว่า บุคลากรภายในวัดเน้นศีลเป็นหลักสำคัญ ในการอยู่ร่วมกันของวัดที่เป็นต้นแบบด้านการศึกษา ประเพณีที่ดี มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษา ระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ทิฏฐิสามัญญตา การ กำหนดเป้าหมายของวัดมุ่งพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ปรับความเห็นทั้งบุคลากรภายในและ ภายนอกวัดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของวัด

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants Indicators) ผู้วิจัยสามารถจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับนำเสนอสภาพทั่วไปของการ จัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านบุคลากร

และผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี ๒ กลุ่ม คือ

๑. พระสังฆาธิการ จำนวน ๑๓ รูป

๒. ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๑ คน

ได้ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ เห็นพ้องต้องกันถึง ๒๔ ท่าน ดังนี้ บุคลากรภายในวัดเน้นศีลเป็นหลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันของวัดที่ เป็นต้นแบบด้านการศึกษา ประพฤติดี มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ทิฏฐิสามัญญตา การกำหนดเป้าหมายของวัดมุ่งพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ปรับความเห็นทั้งบุคลากรภายในและภายนอกวัดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของวัด

ลำดับที่ ๒ เห็นพ้องต้องกันถึง ๒๓ ท่าน ดังนี้ การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อให้คำแนะนำ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร บุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ บุคลากรเป็นผู้มีบุคลิกภาพ ที่ดี บุคลากรมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว โดยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น การเรียนรู้วัฒนธรรม บาลี การเรียนรู้วิชาการทางโลก

ลำดับที่ ๓ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๗ ท่าน ดังนี้ จัดอบรมขยายผลการเรียนรู้แก่ภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ เป็นวิทยากรอบรมเยาวชนและประชาชนในโอกาสที่เหมาะสม สำหรับบุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ของวัดมีการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ เชิญชวน ประชาชนรอบวัดและประชาชนทั่วไปให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

ลำดับที่ ๔ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๔ ท่าน ดังนี้ เจ้าอาวาสมีการแบ่งหน้าที่พระสงฆ์ภายในวัดรับผิดชอบกิจกรรม ต่าง ๆ ภายในวัดตามความรู้ ความสามารถสำหรับบุคลากรที่ขาดแคลนมากสำหรับวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา

ลำดับที่ ๕ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๓ ท่าน ดังนี้ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนและเยาวชน บุคลากร ต้องผ่านการฝึกอบรมและส่งเสริมให้มีทักษะในการถ่ายทอดจึงสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนและเยาวชนให้เกิดการรับด้วยศรัทธาและปัญญา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านบุคลากร มีดังนี้ ด้านบุคลากร มี บุคลากรภายในวัดเน้นศีลเป็นหลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันของวัดที่ เป็นต้นแบบด้านการศึกษา ประพฤติดี มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ บุคลากรมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว โดยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น การเรียนรู้วัฒนธรรม บาลี การเรียนรู้วิชาการทางโลก จัดอบรมขยายผลการเรียนรู้แก่ภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ เป็นวิทยากรอบรมเยาวชนและประชาชนในโอกาสที่เหมาะสม สำหรับบุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ของวัดมีการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ เชิญชวน

ประชาชนรอบวัดและประชาชนทั่วไปให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

๕. ด้านการจัดการ

วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาอาศัย การจัดการวัด โดยเจ้าอาวาสหรือสมภารผู้นำของภิกษุสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด ต้องการพัฒนาวัดสู่ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและความมั่นคงของวัด^{๕๒} ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการของวัดเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาดูแลแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ในศีลธรรมอันดีให้มีความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกัน^{๕๓} แต่สภาพการบริหารจัดการบางครั้งเกิดข้อขัดแย้งระหว่าง การดำเนินการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา หลักสาราณียธรรม ถูกนำมาใช้กับการบริหารจัดการบนพื้นฐานของการมีเมตตาต่อการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของการมีศีลเสมอกันมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันช่วยให้การจัดการวัดให้เป็นอุทยานวัดดำเนินการไปได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นเมตตาภาวกรรม การจัดการวัดบนพื้นฐานของความเมตตา แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมตตาวัจจกรรม การกล่าววาจาดีดี ขึ้นเนาะต่อกันด้วยเมตตาช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือนะนาคเตือนกันด้วยความหวังดี เมตตาโมหกรรม ความที่ประกอบด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกัน ในแง่ดีของการจัดการที่เกิดขึ้นแม้บางครั้งอาจส่งผลกระทบในผลประโยชน์ของบางบุคคล หรือผลประโยชน์ของวัด ชุมชนแต่โดยรวมก่อให้เกิดผลประโยชน์สำหรับพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา^{๕๔}

สาธารณโภคี เป็นผลประโยชน์ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมภายในวัดการสนับสนุนทางด้านการเงินสำหรับพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษารายได้ที่เกิดขึ้นต้องอาศัยการจัดการตามหลักสาธารณโภคีเป็นการจัดการที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมและโปร่งใส ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการมีศีลสามัญญตา ประพฤติดีงามรักษาสุจริตที่ดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะสำหรับการจัดการเมื่อเกิดข้อขัดแย้งเจ้าอาวาสมีการจัดประชุมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน ทิฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกัน^{๕๕} พร้อมกับการจัดทำแผนการดำเนินงานและ

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาวรรคุณ เจ้าคณะอำเภอแก่งคอย วัดเขาพระ อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระธรรมปิฎก เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเสาไห้ วัดเขาแก้ววรวิหาร อ.เสาไห้ จ.สระบุรี, วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิจโกศล เจ้าคณะตำบลชะอม วัดชำผักแพว อ.แก่งคอย จ.สระบุรี, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘

แผนปฏิบัติการที่ชัดเจน กำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณในการจัดการอย่างเพียงพอมีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและควบคุมการปฏิบัติงาน กำหนดระเบียบในการเข้าไปใช้บริการอย่างชัดเจน มีคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน และการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง^{๕๖}

ให้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆของวัดให้สำเร็จไปด้วยดีและมั่นคงเป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษาอบรมศีลธรรมจริยธรรมและภวนาธรรมคือวิปัสสนากรรมฐานแก่ชุมชนและประชาชนทั้งใกล้และไกลให้เป็นที่พักทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง มีการจัดทำแผนการดำเนินงานอยู่ในใจ แต่ไม่มีแผนงานที่เป็นเอกสาร หากการบริหารจัดการวัดให้เจริญรุ่งเรืองตามความรู้ความสามารถตามลำดับ มิได้ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของวัด แต่ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของเจ้าอาวาส ที่สร้างศรัทธาทำให้ประชาชนเชื่อถือศรัทธา ยอมรับว่าวัดที่เป็นอุทยานการศึกษาสามารถพึงได้ทั้งทางโลกและทางธรรม^{๕๗} ซึ่งสิ่งที่เจ้าอาวาสบริหารจัดการลำดับแรก คือ บริหารจัดการตนเองโดยเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติตาม คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเคร่งครัด เจ้าอาวาสจัดการตนเองให้มีลักษณะเป็นผู้นำ

หลักการจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา คือ การอำนวยการซึ่งต้องมีการตัดสินใจให้ถูกต้องและเหมาะสมการบริหารงานสมัยปัจจุบันเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา^{๕๘} ผู้บริหารวัดต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา^{๕๙} และต้องจัดการวัดเป็นทีม มีการวางแผนการดำเนินงานและปฏิบัติการที่ชัดเจน วางโครงสร้างพื้นฐานในวัดให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ได้ดี^{๖๐} รับฟังเสียงมหาชนสร้างการมีส่วนร่วมและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนหลักการบริหารวัด คือ การอำนวยการซึ่งต้องมีการตัดสินใจให้ถูกต้องและเหมาะสมการบริหารงานสมัยปัจจุบัน ผู้บริหารวัดต้องมีศาสตร์และมีศิลป์ในการบริหารและการจัดการวัดของท่านศาสตร์ในการบริหารและการจัดการประกอบด้วยการวางแผนการจัดการองค์การบริหารงานบุคคลการอำนวยการการประสานงานการประเมินผลงานและการงบประมาณศิลป์ในการบริหารและการจัดการประกอบด้วย

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระศรีปริยัติเวที เจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูศรีวรกิจจารักษ์ เจ้าคณะอำเภอมวกเหล็ก วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิโสภณ เจ้าคณะอำเภอเสาไห้ วัดเขาแก้ววรวิหาร อ.เสาไห้ จ.สระบุรี, วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภณประชากิจ รองเจ้าคณะอำเภอนองแคว วัดกุ่มหัก อ.หนองแค จ.สระบุรี, วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๖๐} สัมภาษณ์ นางจรรยา รัตนเลขา เลขา นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๘

ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานมีศิลปะในการพูดที่ดีโน้มน้าวได้เก่งทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร^{๖๑}

การจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา เจ้าอาวาสแต่ละวัดจะแตกต่างกันออกไปบางวัดก็มีความสามารถในการประสานบางวัดก็มีความสามารถในทางปกครองซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีในการบริหารและการจัดการวัดซึ่งจะต้องบริหารและจัดการในเชิงรุกเพื่อให้ได้ผลเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพ^{๖๒}คือ เป็นผู้ทรงศีลทรงธรรม เป็นผู้มีกิจการงานสะอาดไม่ประพฤตินอกรัตนนกรอยแห่งสมณะ เป็นผู้ฉลาดในอุบายแห่งทางเจริญและทางเสื่อม^{๖๓} เป็นผู้มองเห็นการณ์ไกลในการสืบทอดในการบริหารการปกครองแล้วสร้างธรรมทายาทขึ้นมา เป็นผู้มีภาวะผู้นำ เป็นผู้มีสัปปุริสธรรม เป็นผู้มีความประพฤติดี เป็นผู้มีความดี เป็นผู้มีความดีรอบรู้ทั้งคฤหัสถ์และภิกษุสงฆ์ เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และพัฒนา^{๖๔}

วิธีการจัดการวัดอุทยานการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย คือ เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นวัดในดวงใจของคนไทยยุคใหม่ หรือเป็นวัดแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองได้นั้น จะต้องบริหารและจัดการในด้าน คน^{๖๕} นับตั้งแต่เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และผู้เข้ามาอยู่อาศัยในวัดรวมไปถึงประชาชนที่อยู่รอบๆ วัดด้วย ด้านเงินงบประมาณ รายได้ของวัด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของวัด ด้านวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ของวัด และงานด้านกิจกรรม ที่ส่งเสริมให้การจัดการวัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาประสบความสำเร็จ^{๖๖}

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีวรกิจจารักษ์ เจ้าคณะอำเภอมวกเหล็ก วัดพระพุทธบาท อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี, วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๖๒} สัมภาษณ์ นายเดชา ก่อเกิด ผอ.พศจ.สบ. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๖๓} สัมภาษณ์ นางพัทธนันท์ เกตุแก้ว นักวิชาการศาสนาชำนาญการ เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระบุรี, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระมหาสมหมาย ธมฺมเสวี เจ้าคณะอำเภอเมืองสระบุรี วัดศรีบุรีรัตนาราม อ.เมือง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระครูวิชิตธรรมรักษ์ เจ้าคณะอำเภอนองแขง วัดหนองนกชุม อ.หนองแขง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริสารวิสิฐ เจ้าคณะอำเภอนองแขง วัดบ้านลาด อ.หนองแขง จ.สระบุรี, วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๘

ตารางที่ ๔.๕ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี
ด้านการจัดการ

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ลำดับที่
๑	เจ้าอาวาสหรือสมภารผู้นำของภิกษุสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด ต้องการพัฒนาวัดสู่ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและความมั่นคงของวัด	๒๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔
๒	สภาพการบริหารจัดการบางครั้งเกิดข้อขัดแย้งระหว่างการบริหารจัดการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา หลักสารานิยธรรม ถูกนำมาใช้กับการบริหารจัดการบนพื้นฐานของการมีเมตตาต่อกันการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของการมีศีลเสมอกัน	๒๓	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓
๓	การจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ชัดเจนจัดสรรงบประมาณในการจัดการอย่างเพียงพอ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและควบคุมการปฏิบัติงาน กำหนดระเบียบในการเข้าไปใช้บริการอย่างชัดเจน มีคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน	๑๗	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗
๔	หลักการจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา คือ การอำนวยความสะดวกซึ่งต้องมีการตัดสินใจให้ถูกต้องและเหมาะสมการบริหารงานสมัยปัจจุบันเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา	๑๔	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔
๕	การจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา เจ้าอาวาสแต่ละวัดจะแตกต่างกันออกไปบางวัดก็มีความสามารถในการประสานบางวัดก็มีความสามารถในทางปกครองซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีในการบริหารและการจัดการวัดซึ่งจะต้องบริหารและจัดการในเชิงรุกเพื่อให้ได้ผลเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพ	๑๓	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) จำนวน ๒๔ ท่าน ลำดับที่ ๑ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เห็นตรงกันว่า เจ้าอาวาสหรือสมภารผู้นำของภิกษุสงฆ์ สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด ต้องการพัฒนาวัดสู่ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและความมั่นคงของวัด

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants Indicators) ผู้วิจัยสามารถจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับนำเสนอสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการจัดการ

และผู้ให้ข้อมูลสำคัญมี ๒ กลุ่ม คือ

๑. พระสังฆาธิการ จำนวน ๑๓ รูป

๒. ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๑ คน

ได้ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ เห็นพ้องต้องกันถึง ๒๔ ท่าน ดังนี้ เจ้าอาวาสหรือสมภารผู้นำของภิกษุสงฆ์ สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด ต้องการพัฒนาวัดสู่ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและความมั่นคงของวัด

ลำดับที่ ๒ เห็นพ้องต้องกันถึง ๒๓ ท่าน ดังนี้ สภาพการบริหารจัดการบางครั้งเกิดข้อขัดแย้งระหว่างการดำเนินการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา หลักสาราณียธรรม ถูกนำมาใช้กับการบริหารจัดการบนพื้นฐานของการมีเมตตาต่อการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของการมีศีลเสมอกัน

ลำดับที่ ๓ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๗ ท่าน ดังนี้ การจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน กำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณในการจัดการอย่างเพียงพอ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและควบคุมการปฏิบัติงาน กำหนดระเบียบในการเข้าไปใช้บริการอย่างชัดเจน มีคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน

ลำดับที่ ๔ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๔ ท่าน ดังนี้ หลักการจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา คือ การอำนวยการซึ่งต้องมีการตัดสินใจให้ถูกต้องและเหมาะสมการบริหารงานสมัยปัจจุบันเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

ลำดับที่ ๕ เห็นพ้องต้องกันถึง ๑๓ ท่าน ดังนี้ การจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา เจ้าอาวาสแต่ละวัดจะแตกต่างกันออกไปบางวัดก็มีความสามารถในการประสานบางวัดก็มีความสามารถในทางปกครองซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีในการบริหารและการจัดการวัดซึ่งจะต้องบริหารและจัดการในเชิงรุกเพื่อให้ได้ผลเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการจัดการ มีดังนี้เจ้าอาวาสหรือสมภารผู้นำของภิกษุสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด ต้องการพัฒนาวัดสู่ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและความมั่นคงของวัด สภาพการบริหารจัดการบางครั้งเกิดข้อขัดแย้งระหว่างการดำเนินการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา หลักสาราณียธรรม ถูกนำมาใช้กับการบริหารจัดการบนพื้นฐานของการมีเมตตาต่อการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของการมีศีลเสมอกัน การจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนกำหนดกิจกรรมที่

ดำเนินงานที่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณในการจัดการอย่างเพียงพอ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและควบคุมการปฏิบัติงาน กำหนดระเบียบในการเข้าไปใช้บริการอย่างชัดเจน มีคณะกรรมการดำเนินงานที่ หลักการจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา คือ การอำนวยความสะดวกซึ่งต้องมีการตัดสินใจให้ถูกต้องและเหมาะสมการบริหารงานสมัยปัจจุบันเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา การจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา เจ้าอาวาสแต่ละวัดจะแตกต่างกันออกไปบางวัดก็มีความสามารถในการประสานบางวัดก็มีความสามารถในทางปกครองซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีในการบริหารและการจัดการวัดซึ่งจะต้องบริหารและจัดการในเชิงรุกเพื่อให้ได้ผลเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรีสรุปได้ดังนี้

สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เข้ามาวัด โดยจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานที่รองรับประชาชนในรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกเมื่อต้องเข้ามาศึกษาหาความรู้ทางพุทธศาสนา จัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาภายในวัดได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ร่มรื่นบรรยากาศสงบ บางวัดจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนาสำหรับการสนทนาธรรมกับพระสงฆ์ การจัดให้มีศูนย์บริการสื่อสารศึกษาและห้องสำหรับใช้สื่อ เสียงธรรมตามสายที่กระจายเสียงรอบวัด การจัดให้มีน้ำดื่มไว้บริการ การจัดให้มีห้องพยาบาลพื้นฐาน การจัดให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านธรรมะ จัดห้องสุขาให้มีความเพียงพอและมีความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกในวัดจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมกับความต้องการสมัยนิยม เป็นสิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นรองรับการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี การปฏิบัติธรรมบำเพ็ญบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสภาพแวดล้อม มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้บนพื้นฐานความเข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของวัดผ่านสิ่งแวดล้อมที่วัดสร้างขึ้นควบคู่แนวทางการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เน้นสนับสนุนองค์ความรู้ การจัดบริเวณวัดให้มีความร่มรื่นมีต้นไม้ พุ่มไม้ขนาดเล็กมีการจัดตกแต่งไว้สวยงามภายในวัด การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงามควบคู่กับการจัดป้ายแสดงขอบเขตและสัดส่วนต่าง ๆ ภายในวัด จัดให้เป็นวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมพุทธธรรมรองรับการส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทางวัดจัดให้พระสงฆ์และบุคลากรของวัดทำความสะอาดภายในบริเวณวัดอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วน มีขอบเขตที่ชัดเจน รองรับการใช้บริการ การจัดให้มีอาคารที่มั่นคง สะอาด แข็งแรง เป็นสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เจ้าอาวาสสร้างขึ้นสะท้อนการพัฒนาวัดที่เหมาะสมมีความพร้อมรองรับการเข้ามาใช้บริการเรียนรู้หลักพุทธธรรมภายในวัด จัดวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการปฏิบัติกรรมฐาน วัดจะรักษาสีสิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นไม้ ป่าไม้ รอบ ๆ วัด มีลักษณะร่มรื่น

สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแพร่ มีก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาของวัดในจังหวัดสระบุรีผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นตามนโยบายของคณะสงฆ์ การจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในวันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา และในโอกาสพิเศษที่วัดจัดขึ้น โดยเฉพาะการแสดงธรรมแก่ประชาชนที่เข้ามาเยี่ยม ชมวัดในรูปแบบบรรยายบุคคลและหมู่คณะ จัดกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนได้เรียนรู้ หลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า เป็นกิจกรรมสำคัญที่วัดมีการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและ ได้รับความนิยมนิยมเข้ารับฟัง พระธรรมเทศนาเป็นประจำ วัดที่มีสภาพพร้อมเหมาะแก่การปฏิบัติ กรรมฐานจะได้รับความนิยมนิยมจากหน่วยงานภาครัฐจัดบุคลากรเข้ามาอบรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัด ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านบุคลากร มี บุคลากรภายในวัดเน้นศิลปเป็นหลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันของวัดที่ เป็นต้นแบบด้านการศึกษา ประพัตติดี มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ บุคลากรมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว โดยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น การเรียนรู้นิกธรรมบาลี การเรียนรู้วิชาการทางโลก จัดอบรมขยายผลการ เรียนรู้แก่ภิกษุ สามเณรผู้บวชมาใหม่ เป็นวิทยากรอบรมเยาวชนและประชาชนในโอกาสที่เหมาะสม สำหรับบุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ของวัดมีการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ เชิญชวน ประชาชนรอบวัดและประชาชนทั่วไปให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรม การพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการ จัดการ เจ้าอาวาสหรือสมภารผู้นำของภิกษุสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด ต้องการพัฒนาวัดสู่ ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและความมั่นคงของวัด สภาพการบริหารจัดการบางครั้งเกิดข้อขัดแย้ง ระหว่างการดำเนินการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา หลักสารณียธรรม ถูกนำมาใช้กับการ บริหารจัดการบนพื้นฐานของการมีเมตตาต่อการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของการมีศีลเสมอกัน การ จัดทำแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ชัดเจน จัดสรร งบประมาณในการจัดการอย่างเพียงพอ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและควบคุมการ ปฏิบัติงาน กำหนดระเบียบในการเข้าไปใช้บริการอย่างชัดเจน มีคณะกรรมการดำเนินงานที่ หลักการจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา การจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา เจ้าอาวาสแต่ละวัดจะ แตกต่างกันไปบางวัดก็มีความสามารถในการประสานบางวัดก็มีความสามารถในทางปกครองซึ่ง เจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีในการบริหารและการจัดการวัดซึ่งจะต้องบริหารและการจัดการในเชิงรุก เพื่อให้ได้ผลเต็มที่มีประสิทธิภาพ

๔.๒.๒ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี

สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี โดยใช้แบบสอบถาม แบบประเมินค่า ได้ผลการประเมินดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ดังแสดงในตาราง ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
๑. สถานภาพ		
บรรพชิต	๑๕๕	๓๘.๗๕
คฤหัสถ์	๒๔๕	๖๑.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๒. เพศ		
ชาย	๑๘๗	๔๖.๗๕
หญิง	๒๑๓	๕๓.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๓. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๘๕	๒๑.๒๕
๒๐ - ๓๐ ปี	๑๒๖	๓๑.๕๐
๓๑ - ๔๐ ปี	๗๕	๑๘.๗๕
๔๑ - ๕๐ ปี	๕๔	๑๓.๕๐
๕๑ - ๖๐ ปี	๓๗	๙.๒๕
๖๑ ปี ขึ้นไป	๒๓	๕.๗๕
๔. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๘๔	๔๖.๐๐
ปริญญาตรี	๑๑๓	๒๘.๒๕
ปริญญาโท	๖๘	๑๗.๐๐
ปริญญาเอก	๓๕	๘.๗๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐
๕. รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๓๗	๓๔.๒๕
๑๐,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๑๒๓	๓๐.๗๕
๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท	๘๔	๒๑.๐๐
มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท	๕๖	๑๔.๐๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ จำนวน ๒๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๒๕ เพศหญิง จำนวน ๒๑๓ คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๒๕ อายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี จำนวน ๑๒๖ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๐ ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๘๔ คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๐๐ รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓๗ คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๒๕

ตอนที่ ๒ สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี โดยรวมทั้ง ๕ ด้าน

(n=๔๐๐)

สภาพทั่วไปของการจัดการวัด ให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี	ระดับการดำเนินงานในสภาพ ปัจจุบัน		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	๓.๕๔	๐.๗๓	มาก
๒. ด้านสภาพแวดล้อม	๔.๕๗	๐.๗๕	มากที่สุด
๓. ด้านการเผยแพร่	๔.๕๔	๐.๗๔	มากที่สุด
๔. ด้านบุคลากร	๓.๑๕	๐.๗๒	ปานกลาง
๕. ด้านการจัดการ	๓.๔๙	๐.๗๐	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๘๖	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๗ รองลงมาคือ ด้านการเผยแพร่ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔ น้อยที่สุดคือ ด้านบุคลากร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๕

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

(n=๔๐๐)

สภาพทั่วไปของการจัดการวัด ให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี	ระดับการดำเนินงานในสภาพ ปัจจุบัน		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. การจัดทำแผนผังแสดงพื้นที่บริเวณวัด	๓.๑๔	๐.๘๑	ปานกลาง
๒. การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์การศึกษา	๓.๔๗	๐.๖๖	ปานกลาง
๓. การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน	๒.๒๖	๐.๗๕	น้อย
๔. การจัดให้มีห้องสมุดประชาชนและที่อ่านหนังสือ	๒.๓๕	๐.๗๕	น้อย
๕. การจัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น	๔.๗๔	๐.๗๕	มากที่สุด
๖. การจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนา	๔.๖๘	๐.๗๕	มากที่สุด
๗. การจัดให้มีศูนย์บริการสื่อสารศึกษาและห้องสำหรับใช้ สื่อ	๒.๑๘	๐.๗๕	น้อย
๘. การจัดให้มีน้ำดื่มไว้บริการ	๓.๕๓	๐.๖๓	มาก
๙. การจัดให้มีห้องพยาบาลพื้นฐาน	๓.๑๕	๐.๖๘	ปานกลาง
๑๐. การจัดให้เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านธรรมะ	๔.๔๘	๐.๘๑	มาก
๑๑. ถนนและทางเท้าในวัดมีความสะดวกในการสัญจรไปมา	๔.๖๓	๐.๗๑	มากที่สุด
๑๒. การจัดห้องสุขาให้มีความเพียงพอและมีความสะอาด	๓.๘๒	๐.๗๒	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๕๔	๐.๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๔ รองลงมาคือ การจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๘ น้อยที่สุดคือ การจัดให้มีศูนย์บริการสื่อสารศึกษาและห้องสำหรับใช้สื่อ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๑๘

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสภาพแวดล้อม

(n=๔๐๐)

สภาพทั่วไปของการจัดการวัด ให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี	ระดับการดำเนินงานในสภาพ ปัจจุบัน		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. การจัดบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น	๔.๖๘	๐.๗๕	มากที่สุด
๒. การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม	๔.๖๒	๐.๘๒	มากที่สุด
๓. การจัดให้เป็นวัดที่มีศิลปวัฒนธรรม	๔.๔๘	๐.๘๒	มาก
๔. การจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด	๔.๕๖	๐.๗๔	มากที่สุด
๕. การจัดบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วน มีขอบเขตที่ชัดเจน	๔.๕๑	๐.๖๗	มากที่สุด
๖. การจัดให้มีอาคารที่มั่นคง สะอาด แข็งแรง	๔.๕๔	๐.๗๐	มากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๕๗	๐.๗๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๗ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดบริเวณวัดให้มีความร่มรื่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๘ รองลงมาคือ การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๒ น้อยที่สุดคือ การจัดให้เป็นวัดที่มีศิลปวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๘

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแพร่

(n=๔๐๐)

สภาพทั่วไปของการจัดการวัด ให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี	ระดับการดำเนินงานในสภาพ ปัจจุบัน		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. การจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนา	๔.๘๖	๐.๗๗	มากที่สุด
๒. การจัดการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ	๔.๒๐	๐.๗๕	มาก
๓. การจัดสถานที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ป้ายคติธรรม คำสอน พุทธสุภาษิต	๔.๘๓	๐.๗๑	มากที่สุด
๔. การจัดสถานที่เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในวัด	๓.๙๓	๐.๖๖	มาก
๕. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเผยแพร่ความรู้ให้กับชุมชน	๔.๗๑	๐.๖๙	มากที่สุด
๖. การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา	๔.๗๒	๐.๘๓	มากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม	๔.๕๔	๐.๗๔	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการเผยแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๔ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๖ รองลงมาคือการจัดสถานที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ป้ายคติธรรม คำสอน พุทธสุภาษิต ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๓ น้อยที่สุดคือ การจัดสถานที่เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในวัด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๓

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านบุคลากร

(n=๔๐๐)

สภาพทั่วไปของการจัดการวัด ให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี	ระดับการดำเนินงานในสภาพ ปัจจุบัน		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. การจัดให้มีผู้รู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านมาให้ความรู้แก่ผู้สนใจ	๓.๒๓	๐.๖๙	ปานกลาง
๒. การจัดให้พระสงฆ์ทำการอบรมให้ความรู้แก่ผู้สนใจ	๔.๑๕	๐.๗๒	มาก
๓. การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำเพื่อให้คำแนะนำ	๒.๓๗	๐.๗๘	น้อย
๔. ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของบุคลากร	๓.๔๑	๐.๗๑	ปานกลาง
๕. บุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ	๓.๔๗	๐.๗๒	ปานกลาง
๖. บุคลากรเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี	๓.๓๖	๐.๖๖	ปานกลาง
๗. บุคลากรมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว	๒.๐๖	๐.๗๘	น้อย
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๑๕	๐.๗๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๕ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การจัดให้พระสงฆ์ทำการอบรมให้ความรู้แก่ผู้สนใจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ รองลงมาคือ บุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗ น้อยที่สุดคือ บุคลากรมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๐๖

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของสภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการจัดการ

(n=๔๐๐)

สภาพทั่วไปของการจัดการวัด ให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี	ระดับการดำเนินงานในสภาพปัจจุบัน		
	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
๑. มีแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน	๓.๐๘	๐.๗๐	ปานกลาง
๒. มีการกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ชัดเจน	๔.๑๖	๐.๗๐	มาก
๓. มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการอย่างเพียงพอ	๒.๙๘	๐.๖๘	ปานกลาง
๔. มีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและควบคุมการปฏิบัติงาน	๓.๔๒	๐.๖๙	ปานกลาง
๕. มีการกำหนดระเบียบในการเข้าไปใช้บริการอย่างชัดเจน	๓.๔๘	๐.๖๘	ปานกลาง
๖. มีคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน	๓.๙๕	๐.๖๙	มาก
๗. การจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง	๓.๓๓	๐.๗๔	ปานกลาง
เฉลี่ยภาพรวม	๓.๔๙	๐.๗๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า สภาพทั่วไปของการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ด้านการจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ชัดเจน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ รองลงมา คือ มีคณะกรรมการดำเนินการที่ชัดเจน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕ น้อยที่สุดคือ มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการอย่างเพียงพอ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๙๘

๔.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

การจัดการวัดเป็นการที่เจ้าอาวาสที่เป็นผู้นำของภิกษุสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัดเจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญรุ่งเรืองสันติสุข และความมั่นคงของวัดโดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการของวัดเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาดูแลแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาส ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มีความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกันให้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง และให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองสันติสุขและมั่นคงเป็นศูนย์กลางชุมชนในการให้การศึกษาอบรมศีลธรรมจริยธรรมและภวนาธรรมคือวิปัสสนากรรมฐานแก่ชุมชนและประชาชนทั้งใกล้และไกลให้เป็นที่พักทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง

การบริหารจัดการวัดนั้นเจ้าอาวาสวัดจะต้องมีศาสตร์และมีศิลป์ในการบริหารและการจัดการวัด มีศาสตร์ในการบริหารและการจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลงานและการงบประมาณ ส่วนการมีศิลป์ในการบริหารและการจัดการ ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน มีศิลปะในการพูดที่ดี โน้มน้าวได้เก่งทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและการจัดการนี้เจ้าอาวาสแต่ละวัดจะแตกต่างกันออกไปบางวัดก็มีความสามารถในการประสานบางวัดก็มีความสามารถในทางปกครองซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีในการบริหารและการจัดการวัดซึ่งจะต้องบริหารและจัดการในเชิงรุกเพื่อให้ได้ผลเต็มที่

อุทยานการศึกษาเกิดขึ้นจาก แนวคิดเรื่องครูพูดได้ และครูที่พูดไม่ได้ และได้พัฒนาแนวคิดติดต่อกันมาตามลำดับ เช่น เรื่องการพัฒนาวัด การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้ร่มรื่น ให้สงบ การถวายความรู้ให้ภิกษุ สามเณร ครูอาจารย์ ให้มีความรู้ และได้สั่งสอนประชาชนและลูกศิษย์ลูกหา มีการจัดตั้งห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวัด และมีการทำนุ บำรุง และอนุรักษ์ และการพัฒนาหอไตร เป็นต้น ทางกระทรวงศึกษาธิการ ระยะหลังมีโครงการจัดสวนป่าในโรงเรียน ในวัด มีการพัฒนาวัดและโรงเรียนให้สะอาดร่มรื่น สงบ สวยงาม มีระเบียบ มีโครงการส่งเสริม สวนสวย โรงเรียนงาม อุทยานการศึกษา มีแนวคิดกว้างๆ ซึ่งหมายถึง สงบ หรือสถานที่ร่มรื่น มีความสะอาดเป็นระเบียบสวยงาม จะเป็นแหล่งความรู้ เป็นแหล่งกล่อมเกลাজิตใจผู้คนที่เข้าไปอยู่ เข้าไปใช้ ให้ละเอียดอ่อน และทำให้คนเจริญงอกงาม การจัดทำโครงการอุทยานการศึกษาเป็นการใช้พื้นที่ทั้งหมดของสถานศึกษาเป็นแหล่งศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตลอดชีวิต สร้างความหลากหลายให้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จริยธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพยั่งยืน สามารถสร้างค่านิยมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์หรือปฏิบัติผิดๆกับสิ่งแวดล้อมให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และสร้างรูปแบบให้นักเรียนศึกษา สังเกต และเลียนแบบ เพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมเป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมทุกวิชาโดยที่ครูพบน้อยที่สุดหรือไม่ต้องพูดเลย การประยุกต์ใช้หลักการจัดการขั้นพื้นฐานเพื่อจูงใจให้ประชาชนมาใช้บริการอุทยานการศึกษา ได้แก่ การสร้างการรับรู้ สร้าง

ความสนใจ เพิ่มจุดขาย เพื่อสร้างแรงดึงดูดให้ความสนใจ อยากศึกษาเรื่องราวที่ได้มาจากพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม จัดกิจกรรม ทำการแสดง จัดนิทรรศการ และจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก อาหาร หนังสือ หรือของจำลองต่างๆ ได้อีกมากมาย เป็นต้นทุนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์เพิ่มเติม และเป็นการสร้างความรับรู้ถึงคุณค่าของพิพิธภัณฑ์ให้เพิ่มขึ้นต่อไป

การบริหารอุทยานการศึกษาในวัดให้เจริญรุ่งเรืองมิได้ขึ้นอยู่กับชื่อเสียงของวัด แต่ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของเจ้าอาวาส ที่จะทำให้ประชาชนเชื่อถือศรัทธา ยอมรับว่าเป็นที่พึ่งทั้งทางโลกและทางธรรมได้ เจ้าอาวาสยังต้องมีลักษณะเป็นผู้นำ โดยอาศัยหลักการจัดการ คือ การอำนวยการซึ่งต้องมีการตัดสินใจให้ถูกต้องและเหมาะสมการบริหารงานสมัยปัจจุบัน ผู้บริหารวัดต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ต้องทำงานเป็นทีม วางโครงสร้างพื้นฐานได้ดี รับฟังเสียงมหาชน และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน

อุทยานการศึกษามีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อให้ครู อาจารย์ ภิกษุ สามเณร ชุมชน องค์กรทั้งฝ่ายเอกชนและราชการได้ร่วมกันพัฒนาโรงเรียน สถาบัน การศึกษา วัด ฯลฯ เป็นอุทยานการศึกษา

๒. เพื่อให้นักเรียน ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เห็นว่า ความดีงาม ความสงบสุข ความร่มรื่น ความแจ่มใส ความเป็นระเบียบ สิ่งแวดล้อมที่ดีที่นำภาคภูมิใจนั้น เราทุกคนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ยากดีมีเงิน สามารถสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์แห่งตนและผู้อื่น ชุมชนและประเทศชาติได้

๓. เพื่อให้มีแหล่งการเรียนรู้ ทั้งจากสิ่งแวดล้อม จากการปฏิบัติจริงและจากครู อาจารย์ ข่าวสารข้อมูล กระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเมือง นอกเมือง ทั้งชุมชนเล็ก ชุมชนใหญ่

๔. เพื่อให้แนวคิดเรื่องอุทยานการศึกษาซึมซาบเข้าไปในชีวิตจิตใจของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และเข้าไปในวิถีชีวิตขอความแจ่มใสจะขยายเข้าไปอยู่ในบ้านเรือน ครอบครัวยุ และชุมชนทุกระดับปวงชน ความสะอาด ความเรียบง่าย ความร่มรื่น ความสวยงาม ความสงบ

อุทยานการศึกษามีวิธีดำเนินการ ดังนี้

๑. ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจกับครู-อาจารย์ ผู้บริหาร ภิกษุ-สามเณร พระเถระ มหาเถรสมาคม และประชาชนทุกระดับ

๒. รัฐบาล สมาชิกรัฐสภา ถือเป็นนโยบายแห่งรัฐ เป็นเป้าหมายที่จะพัฒนาสถานที่ของรัฐ โดยเฉพาะโรงเรียน วัด ให้เป็นอุทยานการศึกษา โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และให้อิสระในการแปรความคิดออกมาให้เป็นรูปแบบ ทั้งนี้ให้มีเป้าหมายร่วมในเชิงแนวคิด คือ ความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความแจ่มใส ความร่มรื่น และเป็นแหล่งความรู้และข้อมูล

๓. ส่งเสริมสนับสนุนตัวร่วมที่จำเป็นตามกำลัง นอกจากดำเนินการตามข้อ ๑ และข้อ ๒ แล้ว อาจมีเรื่องแหล่งน้ำ ระบบน้ำดื่ม น้ำใช้ในโรงเรียน (ความร่มรื่นต้องอาศัยแหล่งน้ำ) เมล็ดหรือกล้าไม้ คัมภีร์/หนังสือ (รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์การสื่อสารสมัยใหม่ วิทยุ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โทรสาร ฯลฯ)

๔. ส่งเสริมองค์กรในท้องถิ่น ให้มีกำลังความคิด กำลังความรู้ กำลังการตัดสินใจ โดยเฉพาะวัด โรงเรียน องค์กรเอกชน ความเป็นนิติบุคคลของสภาตำบล ฯลฯ

๕. จัดและส่งเสริมให้มีระบบข้อมูล และระบบการนิเทศติดตามการให้ความยอมรับการยกย่อง เช่น ให้มีการบันทึกข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ ประวัติและแนวคิดในการพัฒนาอุทยานการศึกษาเป็นรายสถาบัน รายวัด รายโรงเรียน จัดให้มีหน่วยงานไปติดป้ายยกย่องว่า วัดแห่งนี้ สถาบันการศึกษาแห่งนี้ได้รับการยกย่องให้เป็นอุทยานการศึกษา เป็นตัวอย่างแก่สถาบันการศึกษาอื่นๆ ได้

การจัดอุทยานการศึกษามีความจำเป็นได้แก่

๑. เป็นแหล่งความรู้ ผู้เรียนสามารถหาความรู้จากสถานการณ์จริงโดยตรง ทำให้ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ ความสำนึก ตระหนักเห็นคุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมควบคู่วิทยากรต่างๆ วิเคราะห์หาสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อมนุษย์ สิ่งมีชีวิต สภาพระบบนิเวศ สภาพสมดุของธรรมชาติในปัจจุบันและอนาคต และมนุษย์ตระหนักถึงการดำเนินชีวิต มีความรับผิดชอบ แก่ไขพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

๒. เป็นแหล่งพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา อุทยานการศึกษามีสิ่งแวดล้อมที่ดี บริเวณสวนหย่อม สวนป่าธรรมชาติ สวนเกษตร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ แหล่งน้ำ สวนจรรजर สวนคุณธรรม-จริยธรรม

๓. เป็นแหล่งเชื่อมประสานระหว่างมนุษย์ สิ่งแวดล้อม การศึกษา ผสมกับหลักวิทยากรแขนงต่าง ๆ ให้ผู้เรียนมีความรู้และรักษาสภาพสมดุลโดยธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์

๔. มีความจำเป็นต่อแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการทุกกลุ่มวิชาให้สอดคล้องกัน

๕. เป็นตัวแทนครูอาจารย์

หลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกอุทยานการศึกษาในวัด

๑. เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีชื่อในทะเบียนวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและเจ้าอาวาสของวัดนั้นได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายมหาชน ทั้งต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ และคำสั่งของมหาเถรสมาคม กฎหมาย กับได้ปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมของทางราชการมาด้วยดี

๒. เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้ว

๓. มีพระภิกษุ สามเณร อยู่ประจำตลอดทั้งปีไม่น้อยกว่า ๕ รูป เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปี

๔. ไม่เคยได้รับการคัดเลือกเป็นอุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง วัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น และไม่เป็นพระอารามหลวงมาก่อน

๕. จัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน หรือ พิพิธภัณฑสถานในบ้านในวัด

๖. จัดกิจกรรมทางการศึกษา และการเผยแพร่ความรู้แก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน

๗. จัดสถานที่เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ป้ายคติธรรม พุทธภาษิต หรือความรู้ทางวิชาการในวัด

๘. บริเวณวัดมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น สวยงาม

๙. จัดทำแผนงานหรือโครงการ เพื่อพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง

๑๐. มีการจัดทำแผนผังวัดแสดงพื้นที่บริเวณวัด และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ในวัด และติดตั้งไว้ในบริเวณที่สามารถเห็นได้ชัดเจน

หลักการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ได้แก่ การสร้างค่านิยม การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบ แบบแผนที่ได้วางไว้ อุทยานการศึกษาในวัด จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด จัดโครงสร้าง เป็นการสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสม เป็นไปตามเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหาร การจัดระบบงาน การรักการบริหารต่าง ๆ ที่อยู่ในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ จัดกิจกรรม เป็นการสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ การจัดบุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคลากรอย่างเหมาะสม มีการเสริมทักษะการสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน และมีกลยุทธ์วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านเลือกใช้ในการบริหารนั้น ระบบรูปแบบ ต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การบริหารวัดนั้น จะต้องรู้จักสภาพวัด สิ่งที่มีอยู่ในวัด ไม่ว่าจะเป็นโบสถ์ วิหาร ศาลา และสภาพบุคคลภายในวัด คือ พระภิกษุ สามเณร แม่ชี ศิษย์วัด และบุคคลที่อาศัยอยู่ภายในวัด เพื่อที่ให้การบริหารนั้นมีประสิทธิภาพ วางบุคคล วางสิ่งของ วางสิ่งต่าง ๆ ให้เข้ากันกับงานที่จะทำ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในวัด ทั้งนี้ จะต้องบุคคลที่อยู่ภายนอกวัด มาเป็นส่วนร่วมในการบริหารวัด เช่น ชุมชน โรงเรียน เป็นต้น เพื่อเกิดความคล่องตัวในการบริหาร และเป็นการสร้างศรัทธาให้คนภายนอกได้รับรู้การปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ภายในวัด

๔.๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี

การนำเสนอรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม ถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับบริการวัดที่เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี และข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม และนำเสนอข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อ Focus Group การพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี ซึ่งได้ผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการจัดการวัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น สร้างแรงดึงดูดให้ผู้เข้ามาใช้บริการทางพระพุทธศาสนาได้ชื่นชมกับสภาพแวดล้อมของวัด ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้พักผ่อนจิตใจจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนา โดยรองรับการเข้ารับบริการทางพระพุทธศาสนาในลักษณะของการเข้ามาเป็นหมู่คณะ และจัดห้องสุขาให้มีความเพียงพอและมีความสะอาดรองรับผู้เข้ารับบริการทางพระพุทธศาสนาทุกเพศทุกวัย

รูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม เป็นการจัดบริเวณวัดให้มีความร่มรื่นให้สอดคล้องกับการเป็นอุทยานการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยภายในบริเวณวัดเน้นสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสงบ ร่มเย็นจากต้นไม้ การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม และคงความเป็นเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีศาลาสำหรับปฏิบัติธรรม ภายในบริเวณรอบ ๆ มีต้นไม้ที่ให้ความสงบร่มเย็น และมีการตกแต่งด้วยน้ำตกขนาดเล็กที่ถูกสร้างขึ้น เพิ่มความร่มเย็นพร้อมกับการจัดให้มีภาพศิลปะทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งบริเวณวัดอย่างเป็นสัดส่วน มีขอบเขตที่ชัดเจน สร้างด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่มั่นคง สะอาด แข็งแรง

รูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านการเผยแพร่ โดยการจัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนทั่วไป เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ที่โรงเรียนและหน่วยงานจัดเข้ามารับฟังพระธรรมเทศนาจากวัด และการจัดกิจกรรมพิเศษในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่วัดจัดขึ้น เน้นการจัดกิจกรรมในวัดพระช่วงเช้าพรรษาถึงออกพรรษา บางวัดจัดกิจกรรมสวดแห่กคติธรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสต่าง ๆ เช่น พิมพ์หนังสือแจกเป็นธรรมทาน เป็นต้น

รูปแบบการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านบุคลากร โดยจัดพระสงฆ์ภายในวัดที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ให้ความรู้แก่ประชาชนผู้สนใจทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดให้มีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ และเป็นกลไกหลักในการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา สำหรับวัดที่มีภูมิปัญญาบุคลากรที่มีลักษณะโดดเด่นของวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา โดยมากเป็นพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสามารถแนะนำการปฏิบัติกรรมฐาน การแนะนำหลักธรรมแก่ผู้รับบริการทางพระพุทธศาสนา สามารถแนะนำหรือ

ประสานให้เกิดการแนะนำให้ความรู้แก่ผู้รับบริการทางพระพุทธศาสนาได้ตามบุคลิกที่สุภาพ มีจิตวิทยาในการให้บริการทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม

รูปแบบการพัฒนาการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านการจัดการ เจ้าอาวาสได้ถ่ายทอดแนวความคิดการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาผ่านการกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ชัดเจน อนึ่งการจัดการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน วัดจะมีการจัดทำแผนการหรือโครงการเพื่อพัฒนาวัดแจ้งให้ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้รับทราบอย่างชัดเจน ภายใต้การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานรับผิดชอบงานต่าง ๆ ตามแผนงานที่สร้างขึ้น

รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาทั้ง ๕ ด้าน เป็นรูปแบบดั้งเดิมที่กำหนดแนวทางโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แต่การบริหารจัดการในปัจจุบันยังไม่อาจสร้างแรงดึงดูดให้ผู้สนใจได้เข้ามาเรียนรู้และร่วมพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา การค้นหารูปแบบการพัฒนาการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

๔.๔ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๑) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีการดำเนินการด้านจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เข้ามาวัด เข้ามาศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาและรับการสงเคราะห์ สนับสนุนการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทางการศึกษา โดยบุคลากรวัดที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นเจ้าอาวาส ดำเนินการชักชวนประชาชนรอบวัด กรรมการวัดเข้ามาสนับสนุนสิ่งก่อสร้างในทุกปี โดยจัดสร้างอาคารสถานที่ สถานที่รองรับประชาชนในรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกเมื่อต้องเข้ามาศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนา จัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาภายในวัดได้สัมผัสกับธรรมชาติที่ร่มรื่นบรรยากาศสงบ บางวัดจัดให้มีห้องบรรยายและสัมมนาสำหรับการสนทนาธรรมกับพระสงฆ์ การจัดให้มีศูนย์บริการสื่อสารศึกษาและห้องสำหรับใช้สื่อ เสียงธรรมตามสายที่กระจายเสียงรอบวัด สิ่งอำนวยความสะดวกในวัดจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมกับความต้องการสมัยนิยม เป็นสิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นรองรับการจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปี การปฏิบัติธรรมบำเพ็ญบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเหตุผลที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับกิจกรรมพิธีฌาปนกิจศพเป็นลำดับแรก เพราะเป็นกิจกรรมที่ประชาชน พระสงฆ์ หน่วยงาน ประชาชน ทุกเพศทุกวัย ต้องเข้าวัดทำกิจกรรมร่วมกันมีอาจปฏิเสธได้ และการจัดสร้างสิ่งสิ่งอำนวยความสะดวกอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง การนำหลักความเมตตา มาปรับใช้จะช่วยเชื่อมโยงความคิดต่าง ความหวังดีมีเมตตา ต่อกันลดข้อขัดแย้งได้ดี

๒) ด้านสภาพแวดล้อมจากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของวัดผ่านสิ่งแวดล้อมที่วัดสร้างขึ้นควบคู่แนวทางการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เน้นสนับสนุนองค์ความรู้วัดที่ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาจะก่อสร้างสิ่งแวดล้อมให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ อาคารสนับสนุนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา วัดที่ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับวิปัสสนา จัดสถานส่งเสริมการฝึกอบรมมีสภาพแวดล้อมสงบ ร่มเย็น เอื้อต่อการปฏิบัติวิปัสสนา เป็นต้น สิ่งแวดล้อมซึ่งวัดจัดสร้างขึ้นส่วนมากเป็นอาคารอเนกประสงค์รองรับการทำกิจกรรมโดยแบ่งเป็นส่วน ๆ ปรับถนนให้มีความสะอาดมั่นคง ปลูกต้นไม้เน้นความสะอาดสวยงาม ให้ความร่มเย็น และมีการปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในวัดอย่างต่อเนื่อง การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงามควบคู่กับการจัดป้ายแสดงขอบเขตและสัดส่วนต่าง ๆ ภายในวัด จัดให้เป็นวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมพุทธรองรับการส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และมีการจัดบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วน มีขอบเขตที่ชัดเจนรองรับการเข้ามาใช้บริการ การจัดให้มีอาคารที่มั่นคง สะอาด แข็งแรง เป็นสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เจ้าอาวาสสร้างขึ้นสะท้อนการพัฒนาวัดที่เหมาะสมมีความพร้อมรองรับการเข้ามาใช้บริการเรียนรู้หลักพุทธธรรมภายในวัด และสภาพแวดล้อมด้านบุคคลในวัดจะถูกมองจากสังคมภายนอก บุคลากรแสดงออกต่อกัน ไม่มีความขัดแย้ง หากมีก็มีน้อย หลักสราณียธรรมแนวทางที่สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในวัดที่เป็นอุทธยาการศึกษา

๓) ด้านการเผยแพร่ วัดที่เป็นอุทยานการศึกษาจัดการเผยแผ่ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ของวัด สู่สาธารณชนโดยจัดวัดให้มีสภาพเหมาะต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ และจัดกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ส่วนมากมีลักษณะการจัดอบรมเยาวชนโดยร่วมมือกับโรงเรียนและหน่วยงานราชการในห้องถื่นจัดอบรมบุคลากรได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา มีการจัดทำเอกสารเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และจัดทำป้ายคติธรรมคำสอนพุทธภาษิตหลักการปฏิบัติธรรม สั่งสอนพระสงฆ์และประชาชนให้ ผู้เรียนสามารถพบความรู้ จากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การปฏิบัติธรรมฐานจะได้รับความนิยมนจากหน่วยงานภาครัฐจัดบุคลากรเข้ามาอบรมอย่างต่อเนื่อง มีการจัดประชาสัมพันธ์และเผยแผ่กิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำเอกสารเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยบูรณาการกับงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีประชาชนแสดงเจตจำนงเป็นเจ้าภาพ และจัดทำป้ายคติธรรมคำสอนพุทธภาษิตหลักการปฏิบัติธรรมสั่งสอนพระสงฆ์และประชาชนให้ ผู้เรียนสามารถพบความรู้ จากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อเอกลักษณ์วัดที่ต้องการเน้น และเพิ่มข้อมูลชุมชน การเพิ่มข้อมูลต่างๆเข้ามา บางประเด็นเกิดเป็นความขัดแย้ง เจ้าอาวาสนิยมจัดประชุมเล็กๆให้เกิดการแสดงความคิดเห็นตามหลักทฤษฎีสามัญญตาปรับความเห็นเข้ากันได้ กำหนดเป้าหมายการพัฒนาวัดร่วมกัน

๔) ด้านบุคลากร พระสงฆ์เป็นบุคลากรภายในวัดมีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา แหล่งเรียนรู้ของพระสงฆ์และประชาชน โดยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น การเรียนรู้นักธรรมบาลี การเรียนรู้วิชาการทางโลก เป็นต้น และนำความรู้ที่มีมาปรับและประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา สำหรับบุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ของ

วัดมีการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ เชิญชวน ประชาชนรอบวัดและประชาชนทั่วไปให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยาน การศึกษา บุคลากรภายในวัดเน้นศีลเป็นหลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันของวัดที่ เป็นต้นแบบด้าน การศึกษา ประพฤติดี มีความประพฤติสุจริตตั้งมรรคารักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ความสามารถ สำหรับบุคลากรที่ขาดแคลนมากสำหรับวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทาง พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนและเยาวชน บุคลากร ต้องผ่านการฝึกอบรมและส่งเสริมให้มีทักษะใน การถ่ายทอดจึงสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารทางพระพุทธศาสนาสู่ประชาชนและเยาวชนให้เกิดการ รับด้วยศรัทธาและปัญญา

๕) ด้านการจัดการ โดยเจ้าอาวาส ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการของวัดเป็นผู้ปกครอง ดูแลแนะนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ใน ศีลธรรมอันดี ให้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จ ไปด้วยดี มีการจัดทำแผนการดำเนินงานที่ยังไม่จัดทำเป็นเอกสาร ซึ่งสิ่งที่เจ้าอาวาสบริหารจัดการ ลำดับแรก คือ บริหารจัดการตนเองโดยเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติตาม คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเคร่งครัด เจ้าอาวาสจัดการตนเองให้มีลักษณะเป็นผู้นำ หลักสาราณียธรรม ถูก นำมาใช้ในการบริหารจัดการบนพื้นฐานของการมีเมตตาต่อการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของการมีศีล เสมอกัน การจัดทำแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ ชัดเจน จัดสรรงบประมาณในการจัดการอย่างเพียงพอ การจัดการวัดเป็นอุทยานการศึกษา เจ้า อาวาสแต่ละวัดจะแตกต่างกันออกไปบางวัดก็มีความสามารถในการประสานบางวัดก็มีความสามารถ ในทางปกครองซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีในการบริหารและการจัดการวัดซึ่งจะต้องบริหาร และจัดการในเชิงรุกเพื่อให้ได้ผลเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพ

๔.๕ สรุปการสนทนาเฉพาะกลุ่ม

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องได้นำไปสู่การสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามเพื่อประมวลผลทางสถิติเพื่อความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากความคิดเห็นของรูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี มี ๕ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ๒. ด้านสภาพแวดล้อม ๓. ด้านการเผยแพร่ ๔. ด้าน บุคลากร ๕. ด้านการจัดการ รวมถึงผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้ เกิดรูปแบบจำลองในการพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรี (Basic Model) ที่นำมาสู่กระบวนการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จาก ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูป/คน จนได้การจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา สำหรับรายนาม ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย

ตารางที่ ๔.๘ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions)

ลำดับ	ชื่อฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระระพิน พุทธิสารโร, ดร.	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๒	พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๓	พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส,ดร.	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๔	พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ดร.	เจ้าคณะตำบลเขาวง จังหวัดสระบุรี
๕	พระปลัดทรงสิน สีขจร, ดร.	เจ้าอาวาสวัดบ้านม่วง จังหวัดสระบุรี
๖	พระมหาวิเชียร ขาวตวชีโร	เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี
๗	ผศ.ชัชชัย ไชยสา	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๘	อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๙	นายวิชิต จิตบุญพงศ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนดอนพุดวิทยา
๑๐	นายณรงค์ ศิลปภรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลดอนพุด

การพัฒนารูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาในจังหวัดสระบุรีจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) พบว่า

การพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาที่จะช่วยทำให้เกิดแรงจูงใจให้ประชาชน บุคคลทั่วไปได้เข้ามาเรียนรู้ยังวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ศาลาการเปรียญ ห้องประชุม อุปกรณ์ประกอบการบรรยาย เครื่องเสียง^{๖๗} สถานที่ที่สร้างบรรยากาศต่อการเรียนรู้ ความร่มรื่นภายในวัด ที่สะท้อนถึงความสงบตามหลักพระพุทธศาสนา^{๖๘} ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการจัดการวัดให้มีที่พักผ่อนเพียงพอ สะอาด ร่มรื่น^{๖๙} สร้างแรงดึงดูดให้ผู้เข้ามาใช้บริการทางพระพุทธศาสนาได้ชื่นชมกับสภาพแวดล้อมของวัด ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้พักผ่อนจิตใจ^{๗๐} จัดให้มีห้องบรรยายและ

^{๖๗} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระระพิน พุทธิสารโร, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๖๘} การสนทนากลุ่มเฉพาะ นายณรงค์ ศิลปภรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลดอนพุด, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๖๙} การสนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิชิต จิตบุญพงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนดอนพุดวิทยา, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๐} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมมนา โดยรองรับการเข้ารับบริการทางพระพุทธศาสนาในลักษณะของการเข้ามาเป็นหมู่คณะ^{๗๑} เช่น การอบรมเยาวชน การอบรมบุคลากรของหน่วยงาน การอบรมที่คณะสงฆ์จัดขึ้น การอบรมสามเณร ภาคฤดูร้อน เป็นต้น^{๗๒} จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่วัดพัฒนาวัดให้เป็น สถานที่ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา^{๗๓} และมีการปรับเปลี่ยนตามสมัยนิยม^{๗๔} ซึ่งยังคงรักษา เอกลักษณ์เดิมของวัดไว้^{๗๕} เช่น วัดมีเอกลักษณ์ด้านการปฏิบัติวิปัสสนาก็ยังคงรักษาสีงแวดล้อมและสิ่ง อำนวยความสะดวกเหล่านั้นไว้ วัดมีเอกลักษณ์ด้านการจัดการศึกษาก็ยังคงรักษารูปแบบการจัด การศึกษาไว้ให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาและเรียนรู้^{๗๖}

สภาพแวดล้อมของวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา ที่ได้รับความสนใจจากพระสงฆ์และ ประชาชน โดยเฉพาะในยุคที่มีการรณรงค์ให้เกิดการรักษาสิ่งแวดล้อม เพิ่มอากาศที่สดชื่นแก่มนุษย์ ชาติ^{๗๗} การพัฒนาการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม เป็นการจัดบริเวณวัด ให้มีความร่มรื่นให้สอดคล้องกับการเป็นอุทยานการศึกษาทางพระพุทธศาสนา^{๗๘} โดยภายในบริเวณวัด เน้นสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสงบ ร่มเย็นจากต้นไม้^{๗๙} โดยเฉพาะต้นไม้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ต้นโพธิ์ ต้นไทร ต้นสาละ เป็นต้น^{๘๐} การจัดบริเวณวัดให้มีทัศนียภาพที่สวยงามเหมาะแก่การ ปฏิบัติธรรม คงความเป็นเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา^{๘๑} และพัฒนาวัดให้ส่งเสริมการเรียนรู้เชิง

^{๗๑} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ดร. เจ้าคณะตำบลเขาวง จังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๒} การสนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ชัชชัย ไชยสา อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๓} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส,ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๔} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิเชียร ขาวขีโร เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๕} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดทรงสิน สิกขโร, ดร. เจ้าอาวาสวัดบ้านม่วง จังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๖} การสนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิชิต จิตบุญพงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนดอนพุดวิทยา, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๗} การสนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๘} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๗๙} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระระพิน พุทธิสาร, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๐} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส,ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๑} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ดร. เจ้าคณะตำบลเขาวง จังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

นิเวศ ควบคู่กับการเรียนรู้ด้านธุดงค์วัตรของพระสงฆ์ที่มีภาพลักษณ์การอยู่ป่า การดูแลรักษาป่า และป่าดูแลรักษาจิตของพระให้สงบจากกิเลส^{๘๒} วัดที่มีสภาพแวดล้อมให้ความสงบร่มเย็น ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านความสงบกายสงบใจของผู้ที่เข้ามาศึกษาในวัด^{๘๓}

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยวัดเป็นจุดเริ่มต้นที่ชักจูงให้ประชาชนเข้ามาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาภายในวัด^{๘๔} โดยเฉพาะเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ภายในวัดต้องออกเผยแผ่สร้างศรัทธาแก่ประชาชน^{๘๕} และนำผลงาน วิธีการ สื่อต่าง ๆ มาจัดนิทรรศการภายในวัดให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้^{๘๖} อีกทั้งเชิญชนประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนทั่วไป เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ที่โรงเรียนและหน่วยงานจัดเข้ามารับฟังพระธรรมเทศนาจากวัด^{๘๗} และการจัดกิจกรรมพิเศษในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่วัดจัดขึ้น^{๘๘} มีการประชาสัมพันธ์เผยแผ่กิจกรรมอย่างสม่ำเสมอผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ที่ติดหน้าวัด และที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสม^{๘๙} พร้อมกับการจัดป้ายในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเผยแผ่ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ควบคู่กับป้ายคติธรรม คำสอน พุทธสุภาษิต สอนประชาชน^{๙๐} สำหรับวัดที่เป็นอุทยานการศึกษาที่มีความพร้อมของบุคลากร ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาอาศัยการเริ่มต้นจากพระสงฆ์ภายในวัด และจัดสื่ออุปกรณ์รองรับการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา^{๙๑}

^{๘๒} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิเชียร ชาตวชิโร เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๓} การสนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.วิชชัย ไชยสา อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๔} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระระพิน พุทธิสาร, ดร.อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๕} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ดร. เจ้าคณะตำบลเขาวง จังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๖} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๗} การสนทนากลุ่มเฉพาะ นายวิชิต จิตปัญพงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนดอนพุดวิทยา, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๘} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดทรงสิน สิกขธโร, ดร. เจ้าอาวาสวัดบ้านม่วง จังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๘๙} การสนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๙๐} การสนทนากลุ่มเฉพาะ นายณรงค์ ศิลปภรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลดอนพุด, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๙๑} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

รูปแบบการพัฒนาการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านบุคลากร เป็นการพัฒนาบุคลากรภายในวัดให้มีความรู้ความสามารถรองรับการเป็นวิทยากร เป็นธรรมเนียมที่สามารถแสดงข้อมูลที่เป็นหลักการทางพระพุทธศาสนา และหลักการทางโลกที่สื่อระหว่างทางโลกและทางธรรมให้เข้าใจตรงกัน โดยจัดพระสงฆ์ภายในวัดที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ให้ความรู้แก่ประชาชนผู้สนใจทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดให้มีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้และเป็นกลไกหลักในการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา สำหรับวัดที่มีภูมิปัญญาชาวบ้านจะถูกเชิญเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้น บุคลากรที่ได้รับการยอมรับจะจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาสู่วัดเพื่อศึกษาเรียนรู้หลักการทางพระพุทธศาสนา

ด้านการจัดการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ขึ้นอยู่กับความสามารถของเจ้าอาวาสถ่ายทอดแนวความคิดการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาผ่านการกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินงานที่ชัดเจน^{๙๒} เช่น การจัดแผนการดำเนินงานพัฒนาวัดในแต่ละปีมีการปรึกษาร่วมกับคณะสงฆ์ภายในวัด บุคลากรของวัดทั้งภายในและภายนอก^{๙๓} ให้เกิดการวางแผนปฏิบัติงานร่วมกันที่ชัดเจน มีการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานในแต่ละช่วงปี^{๙๔} โดยเฉพาะการกำหนดเงินทุนสนับสนุนแหล่งที่มาของเงินทุนสนับสนุนที่ได้จากผู้มีจิตศรัทธา รวมถึงการรับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐในบางส่วน^{๙๕} และจัดให้มีการกำกับดูแลและควบคุมการปฏิบัติงาน การจัดทำบัญชีรายละเอียดทางการเงิน^{๙๖} การแสดงสถานการณ์ครอบครองถาวรวัตถุ ให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้^{๙๗} สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อสาธารณชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง^{๙๘}

สรุปการสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้วิจัย คือ การพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา มี ๕ รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการเผยแพร่ ด้านบุคลากร

^{๙๒} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระระพิน พุทธิสารโร, ดร. อาจารย์ ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๙๓} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิเชียร ชาตวชิโร เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๙๔} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส,ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๙๕} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดทรงสิน สิกขธโร, ดร. เจ้าอาวาสวัดบ้านม่วง จังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

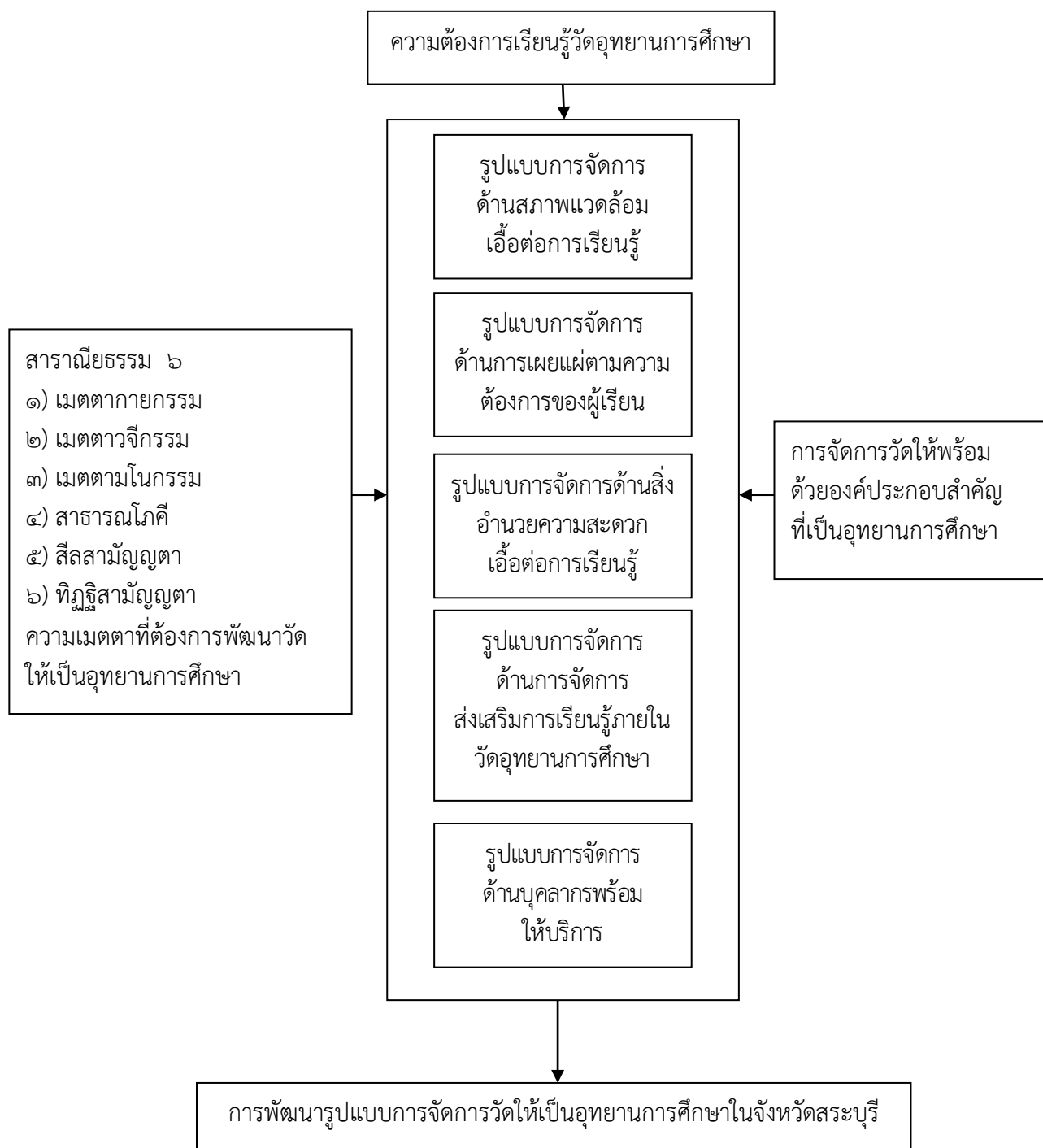
^{๙๖} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ดร. เจ้าคณะตำบลเขาวง จังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๙๗} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

^{๙๘} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาวิเชียร ชาตวชิโร เลขาธิการเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๙

และด้านการจัดการ ซึ่งการพัฒนาวัดทั้ง ๕ รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงกระบวนการ โดยการจะพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาต้องมีถาวรวัตถุที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้มารับบริการ ภายในบริเวณวัดมีสภาพแวดล้อมร่มรื่น สะอาด จูงใจให้เข้าเรียนรู้ บุคลากรมีการออกไปเผยแพร่ชักชวนให้ประชาชนและผู้สนใจได้เข้ามาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการจัดกิจกรรมเผยแพร่ภายในวัด และวัดมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการสื่อสารให้ความรู้แก่ผู้ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ภายในวัด ภายใต้การสนับสนุนและขับเคลื่อน โดยบริหารและจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาโดยอาศัยการควบคุมดูแลของเจ้าอาวาสเป็นกลไกสำคัญ

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนา รูปแบบการจัดการวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาใน จังหวัดสระบุรีที่ผ่านมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังนี้

๑) รูปแบบสิ่งอำนวยความสะดวก ก่อให้เกิดผลการใช้เมตตาท่าอย่างมีเป้าหมาย ดำเนินการด้านจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่เข้ามาวัด ต้องการเข้ามาเรียนรู้หลักธรรมและ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดต้องจัดสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนรู้รองรับ ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งหวังสิ่งปลูกสร้างตามความ ต้องการของชุมชนมากกว่าการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งหวังการสงเคราะห์ประชาชนให้เข้ามา เรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา ความมีเมตตาตามหลักสาราณียธรรมเป็นการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก มุ่งให้เกิด ศึกษาหาความรู้ทางพุทธศาสนาและรับการสงเคราะห์ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดขึ้นนั้น บางสิ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ซึ่งการปรับเปลี่ยนสอดคล้องกับการสนับสนุนการดำเนิน โครงการต่าง ๆ ทางการศึกษา เช่น โครงการเรียนรู้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สิ่งอำนวยความสะดวก ที่จัดขึ้นต้องสอดคล้องกับโครงการที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เมื่อเสร็จสิ้น โครงการสามารถที่จะปรับเปลี่ยนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เกิดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปได้โดย บุคลากรวัดที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นเจ้าอาวาส ดำเนินการชักชวนประชาชนรอบวัด กรรมการวัดเข้ามาสนับสนุนสิ่งก่อสร้างในทุกปี

๒) รูปสภาพแวดล้อม ความมีเมตตาตามหลักสาราณียธรรมก่อให้เกิดการส่งเสริมการ เรียนสร้างบรรยากาศอุทยานการศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่า ของวัดผ่านสิ่งแวดล้อมที่วัดสร้างขึ้นควบคู่แนวทางการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เน้นสนับสนุนองค์ความรู้ ซึ่งแตกต่างไปจากรูปแบบการบริหารจัดการวัดรูปแบบเดิม เน้นการก่อสร้างหรือปล่อย สภาพแวดล้อมของวัดให้เป็นไปตามธรรมชาติ แต่จิตเมตตาที่ต้องการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยาน การศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของประชาชน เช่น วัดที่ต้องการให้ความรู้ เกี่ยวกับการศึกษาจะก่อสร้างสิ่งแวดล้อมให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ อาคารสนับสนุนการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา วัดที่ต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับวิปัสสนา จัดสถานส่งเสริมการฝึกอบรมมี สภาพแวดล้อมสงบ ร่มเย็น เอื้อต่อการปฏิบัติวิปัสสนา เป็นต้น

๓) รูปแบบการเผยแพร่ ความมีเมตตาตามหลักสาราณียธรรมรูปแบบเดิมเป็นการเผยแพร่ ตามความต้องการของวัดหรือคณะสงฆ์ สำหรับวัดที่เป็นอุทยานการศึกษาจัดการเผยแผ่ความรู้ที่เป็น เอกลักษณ์ของวัด จัดให้มีทีมงานสำหรับการเผยแผ่ที่เป็นพระสงฆ์และภุมิปัญญาท้องถิ่น เผยแผ่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และความต้องการของวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา โดยวัดคำนึงถึง เอกลักษณ์ของวัดที่ต้องการนำเสนอจุดเด่นของวัดที่จงใจให้ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ เช่น วัดมีความโดดเด่นเป็นสถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของการจัดการศึกษา วัดที่มีความโดดเด่น ทางทางเทศนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระธรรม การฟังธรรมะ เป็นต้น และการจัดกิจกรรมอย่าง ต่อเนื่องด้านการเผยแผ่สามารถสร้างเอกลักษณ์ของวัดที่เป็นอุทยานการศึกษาสู่สาธารณชนโดยจัดวัด ให้มีสภาพเหมาะต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ และจัดกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนได้ เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ส่วนมากมีลักษณะการจัดอบรมเยาวชนโดยร่วมมือกับ

โรงเรียนและหน่วยงานราชการในท้องถิ่นจัดอบรมบุคลากรได้เรียนรู้หลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และจัดทำป้ายคติธรรมคำสั่งสอนพุทธศาสน์หลักการปฏิบัติธรรม สั่งสอนพระสงฆ์และประชาชนให้ ผู้เรียนสามารถพบความรู้จากสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในวัด เข้าใจ ตระหนักเห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

๔) รูปแบบบุคลากร รูปแบบเดิมก่อนการพัฒนาวัดบุคลากรมีการพัฒนาตนเองตามความต้องการเฉพาะบุคคล สำหรับวัดที่ต้องการเป็นอุทยานการศึกษาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนมีจิตเมตตาต้องการสงเคราะห์ประชาชนและใช้ความมีเมตตาสร้างทีมงาน พัฒนาและคัดเลือกบุคลากรที่สำคัญของวัดจูงใจให้สังคมได้เข้ามาเรียนรู้ ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนของวัด ส่งผลให้วัดเป็นอุทยานการศึกษาจากบุคลากรของวัด พระสงฆ์ผู้เป็นบุคลากรภายในวัดมีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา แหล่งเรียนรู้ของพระสงฆ์และประชาชน โดยการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น การเรียนรู้กฎธรรม บาลี การเรียนรู้วิชาการทางโลก เป็นต้น และนำความรู้ที่มีมาปรับและประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา มีการจัดทำป้ายพุทธศาสน์ป้ายหลักพุทธธรรมที่เป็นคติสอนใจ จัดอบรมขยายผลการเรียนรู้แก่ภิกษุ สามเณรผู้บวชมาใหม่ เป็นวิทยากรอบรมเยาวชนและประชาชนในโอกาสที่เหมาะสม สำหรับบุคลากรฝ่ายคฤหัสถ์ของวัดมีการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา โดยการประชาสัมพันธ์ เชิญชวนประชาชนรอบวัดและประชาชนทั่วไปให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

๕) รูปแบบการจัดการ ในรูปแบบเดิมจัดการวัดไปตามความต้องการของชุมชนและคณะกรรมการของวัดเป็นหลัก สำหรับวัดที่ต้องการเป็นอุทยานการศึกษามีจิตเมตตาต้องการสงเคราะห์ชุมชนให้รู้ ให้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษาโดยหลักการและวิธีการต่าง ๆ ที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่และหลักการที่เป็นหลักการทางพระพุทธศาสนาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมสำหรับวัดที่เป็นอุทยานการศึกษา เจ้าอาวาส ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการของวัดเป็นผู้ปกครองดูแลแนะนำสั่งสอนพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มีการจัดทำแผนการดำเนินงานที่ยังไม่จัดทำเป็นเอกสาร ซึ่งสิ่งที่เจ้าอาวาสบริหารจัดการลำดับแรก คือ บริหารจัดการตนเองโดยเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติตาม คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเคร่งครัด เจ้าอาวาสจัดการตนเองให้มีลักษณะเป็นผู้นำ